നിരാകരണപത്രം

(Disclaimer)

പ്രാദേശികഭാഷയിൽ വിവർത്തനം ചെയ്ത വിധിന്യായം നിർമ്മിത ബുദ്ധ്യാധിഷ്ഠിത വിവർത്തന ഉപകരണത്തിന്റെ സഹായത്തോടെ കേരള ഹൈക്കോടതിയിലെ ഐ.റ്റി. ഡയറക്ടറേറ്റ് സാധൂകരിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. എന്നിരുന്നാലും, ഇതിന്റെ ഉള്ളടക്കത്തിൽ ആശയപരമായോ സാംഗത്യപരമായോ വ്യാകരണപരമായോ ആഖ്യാനപരമായോ തെറ്റുകൾ കടന്നു കൂടാൻ സാധ്യതയുള്ളതാണ്. ഈ തർജ്ജമ കേവലം വ്യവഹാരകക്ഷികളുടെയും പൊതുജനങ്ങളുടെയും പൊതുവായ അറിവിലേക്ക് ഉപയോഗപ്പെടുത്തുവാൻ വേണ്ടി മാത്രം ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളതുമാണ്. ഔദ്യോഗികവും പ്രായോഗികവുമായ എല്ലാ ആവശ്യങ്ങൾക്കും വിധി നിർവഹണ നടപ്പാക്കലുകൾക്കും പ്രസ്തുത വിധിന്യായത്തിന്റെ ഇംഗ്ലീഷ് പതിപ്പ് ആധികാരികവും അന്തിമവും ആയിരിക്കും.

റാണാ അയ്യൂബ്

vs.

അസിസ്റ്റന്റ് ഡയറക്ടർ വഴി എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് ഡയറക്ടറേറ്റ്

(2023-ലെ റിട്ട് ഹർജി (ക്രിമിനൽ) നമ്പർ 12)

2023 ഫെബ്രുവരി 07

[ജസ്റ്റിസ് വി.രാമസുബ്രമണ്യൻ & ജസ്റ്റിസ് ജെ.ബി പർദിവാല]

കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ തടയൽ നിയമം, 2002-3,4,44,45 എന്നീ വകുപ്പുകൾ-ശിക്ഷാ നിയമം, 1860-4.3,406,418,420 എന്നീ വകുപ്പുകൾ-വിവരസാങ്കേതിക (ഭേദഗതി) നിയമം, 2008-വകുപ്പ് 66 ഡി -കള്ളപ്പണം തടയൽ നിയമം-വകുപ്പ് 4-വിദേശ നാണ്യ നിയന്ത്രണ നിയമം,1999(എഫ്.ഇ.എം.എ-ഫെമ)-വകുപ്പ് 37-ആദായനികുതി നിയമം,1961-വകുപ്പ് 133 (6)-പകർച്ചവ്യാധി സമയത്ത്, ഹർജിക്കാരൻ ഓൺലൈൻ ധനസമാഹരണ വേദിയായ ""കെറ്റോ" വഴി ഒരു ധനസമാഹരണ പ്രചാരണം സംഘടിപ്പിച്ചു-എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് ഡയറക്ടറേറ്റിന്റെ (ഇ.ഡി) മുംബൈ മേഖല കാര്യാലയം എഫ്.ഇ.എം.എ പ്രകാരം അന്വേഷണം ആരംഭിച്ചു-ഇന്ത്യൻ ശിക്ഷാ നിയമത്തിലെ വകുപ്പുകളായ 403,406,418,420, വിവരസാങ്കേതിക നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 66 ഡി, കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ തടയൽ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 4 എന്നിവ പ്രകാരം ഗാസിയാബാദിലെ ഒരു വ്യക്തി (സ്വകാര്യ പരാതിക്കാരൻ) പരാതി നൽകിയിട്ടുണ്ട്-ഇതിനിടയിൽ ഇ.ഡി-യുടെ മുംബൈ മേഖല കാര്യാലയം ഹർജിക്കാരന് ചില രേഖകളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട മറുപടി തേടി നോട്ടീസ്

നൽകുകയും ഹർജിക്കാരൻ അത് അനുസരിക്കുകയും ചെയ്തു-അതിനുശേഷം, സ്വകാര്യ പരാതിക്കാരൻ നൽകിയ പരാതി ചൂണ്ടിക്കാട്ടി ഇ.ഡി-യുടെ ഡൽഹി മേഖല കാര്യാലയം ഗാസിയാബാദിലെ പ്രത്യേക ജഡ്ജിക്ക് പരാതി നൽകി-അതിനുശേഷം നവി മുംബൈയിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ഹർജിക്കാരന്റെ ബാങ്ക് അക്കൗണ്ട് ജപ്തി ചെയ്യാനുള്ള താൽക്കാലിക ഉത്തരവ് ഇ.ഡി പുറപ്പെടുവിച്ചു- തുടർന്ന്, ഗാസിയാബാദിലെ പ്രത്യേക ജഡ്ജി ഇ.ഡി (എതിർകക്ഷി) സമർപ്പിച്ച പരാതി പരിഗണിക്കുകയും ഹർജിക്കാരൻ കോടതിയിൽ നേരിട്ട് ഹാജരാകാനുള്ള ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കുകയും ചെയ്തു-കോടതിയിൽ നേരിട്ട് ഹാജരാകാനുള്ള ഉത്തരവിൽ അസ്വസ്ഥനായ ഹർജിക്കാരൻ,ഗാസിയാബാദ് പ്രത്യേക ജഡ്ജിക്ക് കുറ്റകൃത്യം തീർപ്പാക്കാനുള്ള പ്രാദേശിക അധികാരിതയില്ലെന്ന് വാദിച്ച് സുപ്രീം കോടതിയെ സമീപിച്ചു-വിധിച്ചു : കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ലാഭം ഡിജിറ്റൽ മേഖലയിലാണ് കൈവശപ്പെടുത്തിയത്,അത്തരം ഓൺലൈൻ പണ കൈമാറ്റത്തിന്റെ ഉത്ഭവം ഹർജിക്കാരനോ അവരുടെ ബാങ്കിംഗ് പ്രതിനിധികൾക്കോ മാത്രമേ അറിയൂ-നിലവിലെ കേസിൽ പ്രാദേശിക അധികാരിത നിർണ്ണയിക്കുന്നതിന് കുറ്റകൃത്യത്തിന്റെ വരുമാനം എവിടെയാണ് (i) മറച്ചുവെച്ചത് ; അല്ലെങ്കിൽ (ii) കൈവശം വച്ചത്; അല്ലെങ്കിൽ (iii) ശേഖരിച്ചത് ; അല്ലെങ്കിൽ (iv) ചെലവഴിച്ചത് എന്നതിനെക്കുറിച്ചുള്ള വസ്തുതാപരമായ അന്വേഷണം ആവശ്യമാണ്-വസ്തുതയുടെ ഈ ചോദ്യം വിചാരണക്കോടതിയുടെ മുമ്പാകെ പുറത്തുവരുന്ന തെളിവുകളെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കും-പ്രത്യേകിച്ചും കുറ്റകൃത്യം നടന്ന സ്ഥലം/സ്ഥലങ്ങൾ എന്നിവയെക്കുറിച്ച് കാര്യമായ വസ്തുതാപരമായ തർക്കമുണ്ടെങ്കിൽ,പ്രാദേശിക അധികാരിത സംബന്ധിച്ച വിഷയം ഒരു റിട്ട് ഹർജിയിൽ തീരുമാനിക്കാൻ കഴിയില്ല -പ്രാദേശിക അധികാരിത സംബന്ധിച്ച വിഷയം വിചാരണ കോടതിയിൽ ഉന്നയിക്കാൻ ഹർജിക്കാരന് അനുമതി നൽകിയിട്ടുണ്ട്.

കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ തടയൽ നിയമം, 2002-വകുപ്പ് 44-പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യങ്ങൾ വിചാരണ ചെയ്യാനുള്ള പ്രത്യേക കോടതിയുടെ അധികാരപരിധി-വിധിച്ചു : വകുപ്പ് 44-ലെ ഉപവകുപ്പ് (1)-ലെ ഉപവാക്യങ്ങളായ (എ), (സി) എന്നിവയിലെ വ്യക്തമായ നിർദ്ദേശങ്ങൾ കണക്കിലെടുക്കുമ്പോൾ, പി.എം.എൽ.എ-യ്ക്ക് കീഴിൽ രൂപീകരിച്ച പ്രത്യേക കോടതിക്കാണ് പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം പോലും വിചാരണ ചെയ്യാൻ അധികാരമുള്ളതെന്ന് പി.എം.എൽ.എ-യുടെ വകുപ്പ് 44, ക്രിമിനൽ നടപടിച്ചട്ടത്തിലെ 177 മുതൽ 184 വരെയുള്ള വകുപ്പുകൾ എന്നിവയുടെ സംയോജിത വ്യാഖ്യാനം വ്യക്തമായി സൂചിപ്പിക്കുന്നു-പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം മറ്റേതെങ്കിലും കോടതി പരിഗണിച്ചാലും,ബന്ധപ്പെട്ട അധികാരിക്ക് ആ കേസ് ഇതിനകം തന്നെ കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റം കൈകാര്യം ചെയ്യുന്ന പ്രത്യേക കോടതിയിലേക്ക് മാറ്റാൻ ആ കോടതിയോട് അപേക്ഷിക്കാം.

റിട്ട് ഹർജി തള്ളിക്കൊണ്ട്, കോടതി

വിധിച്ചു : 1. 2002-ലെ കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ തടയൽ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 44 (1) (എ) കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നത് സങ്കീർണതകളില്ലാത്ത ഒരു സാഹചര്യമാണ്.പി.എം.എൽ.എ-യുടെ വകുപ്പ് 4 പ്രകാരം ശിക്ഷാർഹമായ ഒരു കുറ്റകൃത്യവും അതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഏതെങ്കിലും പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യവും, കുറ്റകൃത്യം നടന്ന പ്രദേശത്തിന് നിയുക്തമായ പ്രത്യേക കോടതിയിൽ വിചാരണ ചെയ്യണമെന്ന് പ്രസ്താവിച്ചുകൊണ്ട്,പ്രാദേശിക അധികാരപരിധിയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഏറ്റവും അടിസ്ഥാനപരമായ നിയമം വകുപ്പ് 44 (1) (എ) വ്യക്തമാക്കുന്നു.വകുപ്പ് 44 (1) (എ)-ൽ "കുറ്റകൃത്യം" എന്ന പദം മൂന്ന് തവണ ഉപയോഗിക്കുന്നു, അതേസമയം "പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം" എന്ന പ്രയോഗം ഒരു തവണ മാത്രമേ ഉപയോഗിക്കുന്നുള്ളൂ എന്നത് ശ്രദ്ധേയമാണ്.ഈ പദപ്രയോഗത്തിന് ഗണ്യമായ പ്രാധാന്യമുണ്ട്. "കുറ്റകൃത്യം" എന്ന വാക്ക്

മാത്രം ഉപയോഗിക്കുന്ന മൂന്ന് സന്ദർഭങ്ങളിലും ഇത് കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ എന്ന കുറ്റകൃത്യത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു."പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം" എന്ന പദം ഉപയോഗിക്കുന്ന സന്ദർഭത്തിൽ, അത് അടിസ്ഥാന കുറ്റകൃത്യത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു.പി.എം.എൽ.എ-യുടെ വകുപ്പ് 4 പ്രകാരം ശിക്ഷിക്കാവുന്ന ഏതെങ്കിലും കുറ്റകൃത്യവും അതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഏതെങ്കിലും പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യവും, "കുറ്റകൃത്യം" നടന്ന പ്രദേശത്തിനായി സ്ഥാപിതമായ പ്രത്യേക കോടതിയിൽ വിചാരണ ചെയ്യണമെന്ന് നിർദ്ദേശിക്കുന്നതിലൂടെ,വകുപ്പ് 43 (1) പ്രകാരം രൂപീകരിച്ച പ്രത്യേക കോടതിക്ക് ഇതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം പോലും വിചാരണ ചെയ്യാൻ അധികാരമുണ്ടെന്ന് വകുപ്പ് 44 (1) (എ) വ്യക്തമായി സ്ഥാപിക്കുന്നു.[ഖണ്ഡിക 23] [903-എ-ഡി]

2.പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം പരിഗണിച്ച കോടതി കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം പരിഗണിക്കുന്ന പ്രത്യേക കോടതിയിൽ നിന്ന് വ്യത്യസ്തമാണെങ്കിൽ, പി.എം.എൽ.എ പ്രകാരം പരാതി നൽകാൻ അധികാരമുള്ള അധികാരി പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം കൈകാര്യം ചെയ്യുന്ന കോടതിയിൽ ഒരു അപേക്ഷ സമർപ്പിക്കണം.അങ്ങനെ സമർപ്പിച്ച അപേക്ഷയിൽ,പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം പരിഗണിച്ച കോടതി, അതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട കേസ്, കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ പരാതി കൈകാര്യം ചെയ്യുന്ന പ്രത്യേക കോടതിയിൽ സമർപ്പിക്കണം.അതിനാൽ, കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റം ഇതിനകം കൈകാര്യം ചെയ്യുന്ന പ്രത്യേക കോടതിയിൽ പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം വിചാരണ ചെയ്യണമെന്ന് വ്യക്തമാണ്.മറ്റൊരു വിധത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ, പ്രാദേശിക അധികാരിതയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യത്തിന്റെ വിചാരണക്കുമുമ്പല്ല മറിച്ച് അതിനുശേഷം മാത്രമേ പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം വിചാരണ ചെയ്യാവൂ.[ഖണ്ഡിക 24,25] [903-ഇ-എച്ച്]

3.പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യവും കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റവും വകുപ്പ് 43 (1) പ്രകാരം സ്ഥാപിതമായ പ്രത്യേക കോടതിയിൽ മാത്രമായി വിചാരണ ചെയ്യുമെന്ന് ഈ നിയമം വിഭാവനം ചെയ്യുമ്പോൾ,എല്ലാ കുറ്റകൃത്യങ്ങളും ഒരുമിച്ച് വിചാരണ ചെയ്യണമോ എന്ന കാര്യത്തിൽ സംശയം ഉയരാൻ സാധ്യതയുണ്ട്.വകുപ്പ് 44 (1)-ലെ വിശദീകരണം (i) ഈ സംശയം ദൂരീകരിക്കാൻ ഉദ്ദേശിച്ചുള്ളതാണ്. ഒരേ കോടതി നടത്തുന്ന, രണ്ട് തരത്തിലുള്ള കുറ്റകൃത്യങ്ങളുടെയും വിചാരണ സംയുക്ത വിചാരണയായി കണക്കാക്കാൻ പാടില്ലെന്ന് വിശദീകരണം (i) വ്യക്തമാക്കുന്നു. [ഖണ്ഡിക 26] [904-എ-ബി]

4.വകുപ്പ് 44-ലെ ഉപവകുപ്പ് (1)-ലെ ഉപവാക്യങ്ങളായ (എ), (സി) എന്നിവയുടെ വിശദമായ പരിശോധന,പി.എം.എൽ.എ-യുടെ വകുപ്പ് 43 (1) പ്രകാരം സ്ഥാപിച്ച പ്രത്യേക കോടതിക്ക് അവ പ്രഥമ പരിഗണന നൽകുന്നുവെന്ന് വ്യക്തമാക്കുന്നു.ഈ രണ്ട് ഉപവാക്യങ്ങളിലും രണ്ട് ചട്ടങ്ങൾ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു, അതായത്, (i) പി. എം. എൽ. എ പ്രകാരം ശിക്ഷാർഹമായ കുറ്റവും അതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഒരു പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റവും കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം നടന്ന പ്രദേശത്തിനായി രൂപീകരിച്ച പ്രത്യേക കോടതിക്ക് വിചാരണ ചെയ്യാവുന്നതാണ്; (ii) പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഒരു കേസ് ഒരു കോടതി പരിഗണിക്കുകയും കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഒരു കേസ് പ്രത്യേക കോടതി പരിഗണിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ, പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം പരിഗണിക്കുന്ന കോടതി അത് കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം പരിഗണിക്കുന്ന പ്രത്യേക കോടതിയിൽ സമർപ്പിക്കും. [ഖണ്ഡിക 27] [904-സി-ഡി]

5.ക്രിമിനൽ നടപടിച്ചട്ടത്തിലെ 177 മുതൽ 184 വരെയുള്ള വകുപ്പുകൾക്കൊപ്പം പി.എം.എൽ.എ -യുടെ വകുപ്പ് 44 പരിഗണിക്കുമ്പോൾ ഒരു പൂർണ്ണമായ ധാരണ ഉയർന്നുവരുന്നു.ഈ സംയോജിത സംവിധാനം മനസ്സിലാക്കിക്കഴിഞ്ഞാൽ, വകുപ്പ് 44-ലെ ഉപവകുപ്പ് (1) -ലെ ഉപവാക്യങ്ങളായ

(എ), (സി) എന്നിവയിലെ സ്പഷ്ടമായ നിർദ്ദേശങ്ങൾ കണക്കിലെടുക്കുമ്പോൾ,പി.എം.എൽ.എ-യ്ക്ക് കീഴിൽ സ്ഥാപിതമായ പ്രത്യേക കോടതിക്ക് പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം പോലും വിചാരണ ചെയ്യാൻ അധികാരമുണ്ടെന്ന് വ്യക്തമാകും.പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം മറ്റേതെങ്കിലും കോടതി കണക്കിലെടുത്താലും, ബന്ധപ്പെട്ട അധികാരി സമർപ്പിച്ച അപേക്ഷയിൽ, കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം പരിഗണിക്കുന്ന പ്രത്യേക കോടതിക്ക് ആ കോടതി അത് സമർപ്പിക്കും. [ഖണ്ഡിക 35, 36] [908-ഇ-ജി]

6.കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ലാഭവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഒന്നോ അതിലധികമോ നിർദ്ദിഷ്ട പ്രക്രിയകളിലോ പ്രവർത്തനങ്ങളിലോ ഒരു വ്യക്തി പങ്കെടുക്കുകയാണെങ്കിൽ, ആ ഇടപെടൽ കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റമാണ്.ഈ പ്രക്രിയകൾ അല്ലെങ്കിൽ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ, (i) മറച്ചുവെക്കൽ; (ii) കൈവശം വയ്ക്കൽ; (iii)കൈവശപ്പെടുത്തൽ ; (iv) ചെലവഴിക്കൽ ; (v) കളങ്കമില്ലാത്ത സ്വത്തായി പ്രതിനിധീകരിക്കുക ; അല്ലെങ്കിൽ (vi) കളങ്കമില്ലാത്ത സ്വത്താണെന്ന അവകാശവാദം ഉന്നയിക്കുക എന്നിവ ഉൾപ്പെടുന്നു.മറ്റൊരു വിധത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ, ഒരു വ്യക്തിക്ക് (i) കുറ്റകൃത്യത്തിന്റെ വരുമാനം ഒരിടത്ത് നേടാം , (ii) അത് മറ്റൊരു സ്ഥലത്ത് കൈവശം വയ്ക്കാം, (iii) അത് മൂന്നാം സ്ഥാനത്ത് മറച്ചുവെക്കാം, (iv) നാലാം സ്ഥാനത്ത് അത് ചെലവഴിക്കാം. ഈ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഓരോന്നും നടക്കുന്ന പ്രദേശം കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം നടന്ന സ്ഥലമായി കണക്കാക്കും.മറ്റൊരു രീതിയിൽ പറഞ്ഞാൽ,കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ലാഭം നേടുക, കൈവശം വയ്ക്കുക, മറച്ചുവെക്കുക, അല്ലെങ്കിൽ ഉപയോഗിക്കുക എന്നിവയിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്ന് നടക്കുന്ന പ്രദേശത്താണ് കുറ്റകൃത്യം നടന്നതെന്ന് കണക്കാക്കപ്പെടുന്നു.[ഖണ്ഡിക 38,39] [909-എ-സി]

7.നിലവിലെ കേസിൽ, പ്രാദേശിക അധികാരിത നിർണ്ണയിക്കുന്നതിന് കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ലാഭം എവിടെയാണ് (i) മറച്ചുവെച്ചത് ; അല്ലെങ്കിൽ (ii) കൈവശം വച്ചത്; അല്ലെങ്കിൽ (iii)

കൈവശപ്പെടുത്തിയത് ; അല്ലെങ്കിൽ (iv) ചെലവഴിച്ചത് എന്നതിനെക്കുറിച്ചുള്ള വസ്തുതാപരമായ അന്വേഷണം ആവശ്യമാണ്.വസ്തുതയുടെ ഈ ചോദ്യം വിചാരണക്കോടതിയുടെ മുമ്പാകെ പുറത്തുവരുന്ന തെളിവുകളെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കും.[ഖണ്ഡിക 45] [910-ഡി]

കൗശിക് ചാറ്റർജി vs. *ഹരിയാന സംസ്ഥാനവും മറ്റുള്ളവരും* (2020) (10) എസ്.സി.സി. 92- എന്ന കേസിനെ ആശ്രയിച്ചു.

വിജയ് മദൻലാൽ ചൗധരിയും മറ്റുള്ളവരും vs. *ഇന്ത്യൻ യൂണിയനും മറ്റുള്ളവരും* 2022 എസ്.സി.സി. ഓൺലൈൻ എസ്.സി 929- എന്ന കേസ് പരാമർശിക്കപ്പെട്ടു.

ക്രിമിനൽ ഒറിജിനൽ അധികാരിത:2023-ലെ റിട്ട് ഹർജി (ക്രിമിനൽ) നമ്പർ 12.

(ഇന്ത്യൻ ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 32 പ്രകാരം)

അഡ്വ. വൃന്ദാ ഗ്രോവർ, അഡ്വ.സൗതിക് ബാനർജി, അഡ്വ. ആകർഷ് കമ്ര, അഡ്വ. ദേവിക തുളസിയാനി, അഡ്വ. മന്നത്ത് ടിപ്നിസ് എന്നിവർ ഹർജിക്കാരനുവേണ്ടി ഹാജരായി.

സോളിസിറ്റർ ജനറൽ തുഷാർ മേത്ത, അഡ്വ. മുകേഷ് കുമാർ മരോറിയ, അഡ്വ. സോഹെബ് ഹുസൈൻ, അഡ്വ. കനു അഗർവാൾ, അഡ്വ. കെ. പരമേശ്വർ,അഡ്വ.പദ്മേഷ് മിശ്ര എന്നിവർ എതിർകക്ഷിക്കുവേണ്ടി ഹാജരായി.

കോടതി വിധിന്യായം പ്രസ്താവിച്ചത്,

ജസ്റ്റിസ് വി. രാമസുബ്രമണ്യൻ.

1. 2002- ലെ കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ തടയൽ നിയമത്തിലെ[1] വകുപ്പ് 45, വകുപ്പ് 44 എന്നിവ പ്രകാരം എതിർകക്ഷി നൽകിയ പരാതിയിൽ ഗാസിയാബാദ് സി.ബി.ഐ കോടതി നമ്പർ 1-ലെ അഴിമതി വിരുദ്ധ പ്രത്യേക ജഡ്ജി പുറപ്പെടുവിച്ച സമൻസ് ഉത്തരവിനെ ചോദ്യം ചെയ്താണ് ഹർജിക്കാരൻ ഇന്ത്യൻ ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 32 പ്രകാരം മേൽപ്പറഞ്ഞ റിട്ട് ഹർജി നൽകിയത്.

2. ഹർജിക്കാരന്റെ അഭിഭാഷകയായ ശ്രീമതി വൃന്ദാ ഗ്രോവറിന്റെയും എതിർകക്ഷിയുടെ അഭിഭാഷകനായ സോളിസിറ്റർ ജനറൽ ശ്രീ തുഷാർ മേത്തയുടെയും വാദങ്ങൾ കോടതി കേട്ടു.

3. പകർച്ചവ്യാധി സമയത്ത്, അവർ *"കെറ്റോ"* എന്ന ഓൺലൈൻ ധനസമാഹരണ വേദിയിലൂടെ ധനസമാഹരണ പ്രചാരണം ആരംഭിക്കുകയും 2020 ഏപ്രിൽ മുതൽ 2021 സെപ്റ്റംബർ വരെ മൂന്ന് പ്രചാരണങ്ങൾ നടത്തുകയും ചെയ്തു. ഇതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട്, എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് ഡയറക്ടറേറ്റിന്റെ മുംബൈ മേഖല കാര്യാലയം, വിദേശ നാണ്യ നിയന്ത്രണ നിയമം,1999[2] പ്രകാരം 3.8.2021-ലെ കാര്യാലയ ഉത്തരവ് വഴി, ഹർജിക്കാരനെതിരെ അന്വേഷണം ആരംഭിച്ചു.

4. അതിനുശേഷം ഹിന്ദു ഐ.ടി വിഭാഗത്തിന്റെ സ്ഥാപകനാണെന്ന് അവകാശപ്പെടുന്ന വികാസ് സംക്രിത്യൻ എന്നയാൾ 7.9.2021-ന് ഗാസിയാബാദിലെ ഇന്ദിരാപുരം പോലീസ്

1 ചുരുക്കത്തിൽ, "പി.എം.എൽ.എ" അല്ലെങ്കിൽ "നിയമം ", ഏതാണോ ബാധകമായത്.

2 ചുരുക്കത്തിൽ, "ഫെമ"

സ്റ്റേഷനിൽ 2049/2021 നമ്പർ എഫ്.ഐ.ആറിൽ, ഇന്ത്യൻ ശിക്ഷാ നിയമത്തിലെ 403,406,418,420 എന്നീ വകുപ്പുകൾ, 2008-ലെ വിവര സാങ്കേതിക (ഭേദഗതി) നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 66 ഡി, കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ തടയൽ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 4 എന്നിവ പ്രകാരമുള്ള കുറ്റങ്ങൾ ആരോപിച്ചുകൊണ്ട് പരാതി നൽകിയതായി തോന്നുന്നു.

5. അതേസമയം, എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് ഡയറക്ടറേറ്റിന്റെ മുംബൈ മേഖല കാര്യാലയം 3.8.2021-ന് പുറപ്പെടുവിച്ച മുൻ കാര്യാലയ ഉത്തരവിന് മറുപടിയായി ഹർജിക്കാരൻ സമർപ്പിച്ച രേഖകൾക്ക് പുറമേ, അതേ മുംബൈ മേഖല കാര്യാലയത്തിൽ നിന്ന്, ഏതാനും ചില രേഖകൾ കൂടി ആവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ട്,1961-ലെ ആദായനികുതി നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 133 (6), ഫെമയുടെ വകുപ്പ് 37 എന്നിവ പ്രകാരം ഹർജിക്കാരന് ഒരു ഉത്തരവ് ലഭിച്ചു.

6. എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് ഡയറക്ടറേറ്റിന്റെ മുംബൈ മേഖല കാര്യാലയത്തിൽ ഹർജിക്കാരൻ വിശദമായ മറുപടി സമർപ്പിച്ചതിന് ശേഷം, 11.11.2021-ന്, എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് ഡയറക്ടറേറ്റിന്റെ ഡൽഹി മേഖല -II കാര്യാലയം ഗാസിയാബാദിലെ പ്രത്യേക ജഡ്ജിയുടെ കോടതിയിൽ ഇ.സി.ഐ.ആർ നമ്പർ ഡി.ൽ.സി.ഓ -II/58/2021-ൽ പരാതി സമർപ്പിച്ചു. ഗാസിയാബാദിലെ ഇന്ദിരാപുരം പോലീസ് സ്റ്റേഷൻ ഫയലിൽ 7.9.2021- ന് രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത എഫ്.ഐ.ആർ ആണ് എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് ഡയറക്ടറേറ്റിന്റെ പരാതിയുടെ അടിസ്ഥാനമെന്ന് അതിൽ പറയുന്നു.

7. എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് ഡയറക്ടറേറ്റ് മേൽപ്പറഞ്ഞ പരാതി രജിസ്റ്റർ ചെയ്തതിന് ശേഷം, ഹർജിക്കാരിയെ ഡൽഹി മേഖല -II കാര്യാലയത്തിലേക്ക് വിളിച്ചുവരുത്തുകയും പി.എം.എൽ.എ-യുടെ വകുപ്പ് 50 പ്രകാരം 15.12.2021-ന് അവരുടെ മൊഴി രേഖപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു.

8. അതിനുശേഷം, മഹാരാഷ്ട്രയിലെ നവി മുംബൈയിൽ സ്ഥിതി ചെയ്യുന്ന എച്ച്.ഡി.എഫ്.സി ബാങ്കിന്റെ കോപെർഖൈറാനെ ശാഖയിലെ ഹർജിക്കാരിയുടെ ബാങ്ക് അക്കൗണ്ട് ജപ്തി ചെയ്യാനുള്ള താൽക്കാലിക ഉത്തരവ് 4.2.2022-ന് എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് ഡയറക്ടറേറ്റ് പാസാക്കി. താൽക്കാലിക ജപ്തി ഉത്തരവിന് അനുസൃതമായി, ന്യായ നിർണ്ണയ അധികാരി, 8.3.2022 തീയതി-യിൽ കാരണം കാണിക്കൽ നോട്ടീസ് പുറപ്പെടുവിച്ചു.

9. കാര്യങ്ങൾ ഇങ്ങനെ തുടരുമ്പോൾ, ഹർജിക്കാരിക്കെതിരെ ഒരു ലുക്ക് ഔട്ട് സർക്കുലർ പുറപ്പെടുവിച്ചെങ്കിലും, ഹർജിക്കാരി സമർപ്പിച്ച റിട്ട് ഹർജിയിൽ ഡൽഹി ഹൈക്കോടതി അത് റദ്ദാക്കി. ഹർജിക്കാരി സമർപ്പിച്ച രണ്ടാമത്തെ റിട്ട് ഹർജിയിൽ, താൽക്കാലിക ജപ്തി ഉത്തരവിന്റെ, 180 ദിവസമെന്ന സാധുത കാലയളവ് 4.8.2022-ൽ നിയമപരമായി കാലഹരണപ്പെട്ടതായി ചൂണ്ടിക്കാട്ടി പി.എം.എൽ.എ-യുടെ വകുപ്പ് 8 പ്രകാരം എന്തെങ്കിലും നടപടിയെടുക്കുന്നതിൽ നിന്ന് എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് ഡയറക്ടറേറ്റിനെ ഡൽഹി ഹൈക്കോടതി വിലക്കി.

10. അതിനുശേഷം,ഗാസിയാബാദിലെ സിബിഐ കോടതി നമ്പർ 1-ലെ അഴിമതി വിരുദ്ധ പ്രത്യേക ജഡ്ജി, എതിർകക്ഷി നൽകിയ പരാതി കണക്കിലെടുത്ത്, 13.12.2022-ന് ഹാജരാകാൻ ഹർജിക്കാരിയോട് ആവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ട് 29.11.2022-ന് ഒരു ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ചു.മേൽപ്പറഞ്ഞ സമൻസ് ഉത്തരവിനെക്കുറിച്ച് അറിഞ്ഞതോടെ, ഹർജിക്കാരി പ്രസ്തുത റിട്ട് ഹർജി നൽകി. റിട്ട് ഹർജിയുടെ ഖണ്ഡിക 5 (v)-ൽ ഹർജിക്കാരി അവകാശപ്പെടുന്നത്, അവർക്ക് "ഇതുവരെ സമൻസുകളൊന്നും ലഭിച്ചിട്ടില്ല"... എന്നും കേസിന്റെ വിശദാംശങ്ങൾ വിവരിക്കുന്ന ഇ-കോടതി വെബ്സൈറ്റിന്റെ സ്ക്രീൻഷോട്ട് അവർ

ക്കൂട്ടിച്ചേർത്തിട്ടുണ്ടെന്നും ആണ്. എന്നിരുന്നാലും, സമൻസ് ഉത്തരവിന്റെ പകർപ്പിന്റെ അച്ചടിച്ച പതിപ്പ് റിട്ട് ഹർജിക്കൊപ്പം സമർപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്.

11. തുടക്കത്തിൽ,ആരോപണവിധേയമായ സമൻസ് ഉത്തരവിനെ വെല്ലുവിളിക്കുന്നത് പ്രാദേശിക അധികാരിതയുടെ ചോദ്യത്തിൽ മാത്രം പരിമിതമാണെന്നും പ്രാദേശിക അധികാരിതയുടെ അഭാവമല്ലാതെ മറ്റൊരു കാരണത്താലും ആരോപണവിധേയമായ സമൻസ് ഉത്തരവിനെ ചോദ്യം ചെയ്യുന്നില്ലെന്നും ഹർജിക്കാരിയുടെ അഭിഭാഷകയായ വൃന്ദാ ഗ്രോവർ വ്യക്തമാക്കുന്നു.

12. ചുരുക്കത്തിൽ, പി.എം.എൽ.എ-യുടെ വകുപ്പ് 44 (1) പ്രകാരം, ഈ നിയമപ്രകാരം ശിക്ഷിക്കാവുന്ന കുറ്റകൃത്യം,അത് നടന്ന പ്രദേശത്തിനായി രൂപീകരിച്ച പ്രത്യേക കോടതിക്ക് മാത്രമേ വിചാരണ നടത്താനാകൂ എന്നതാണ് ഹർജിക്കാരിയുടെ അഭിഭാഷകയുടെ വാദം.1973-ലെ ക്രിമിനൽ നടപടിച്ചട്ടത്തിൽ[3] എന്തുതന്നെ പറഞ്ഞിരുന്നാലും ഇത് ബാധകമാണ്.വകുപ്പ് 44 (1) ആരംഭിക്കുന്ന നോൺ-ഒബ്സ്റ്റാന്റ് (non-obstante) ഉപവാക്യത്തിനു പുറമെ, നിയമത്തിലെ 71-ാം വകുപ്പ് സമാനമായി പി. എം. എൽ. എയുടെ പ്രബലമായ സ്വാധീനം സ്ഥിരീകരിക്കുന്നു.അതിനാൽ, മഹാരാഷ്ട്രയിലെ പ്രത്യേക കോടതിക്ക് മാത്രമേ പരാതി പരിഗണിക്കാൻ കഴിയുമായിരുന്നുള്ളൂവെന്ന് ഹർജിക്കാരിയുടെ അഭിഭാഷക വാദിച്ചു.

13. ***വിജയ് മദൻലാൽ ചൗധരിയും മറ്റുള്ളവരും vs. ഇന്ത്യൻ യൂണിയനും മറ്റുള്ളവരും***[4] എന്ന കേസിന്റെ തീരുമാനത്തിലെ 353 മുതൽ 358 വരെയുള്ള ഖണ്ഡികകളിലെ ഈ കോടതിയുടെ

3 ചുരുക്കത്തിൽ, "സി.ആർ.പി.സി "

4 2022 എസ്.സി.സി ഓൺലൈൻ എസ്.സി. 929

അഭിപ്രായത്തെ ഹർജിക്കാരിയുടെ അഭിഭാഷക ശക്തമായി ആശ്രയിക്കുന്നു.കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം നടന്ന പ്രദേശത്തിനായി രൂപീകരിച്ച പ്രത്യേക കോടതിയിൽ കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യത്തിന്റെ വിചാരണ നടക്കണമെന്നും പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം മറ്റെവിടെയെങ്കിലും ഒരു പ്രത്യേക നിയമപ്രകാരം പ്രത്യേക കോടതിക്ക് വിചാരണ ചെയ്യാവുന്നതാണെങ്കിൽ, രണ്ട് വിചാരണയും സ്വതന്ത്രമായി മുന്നോട്ട് പോകേണ്ടതുണ്ടെന്നും എന്നാൽ കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം നടന്ന മേഖലയിൽ ആയിരിക്കണമെന്നും പ്രസ്തുത തീരുമാനത്തിൽ വിധിച്ചിരുന്നു. ***വിജയ് മദൻലാൽ ചൗധരി*** എന്ന കേസിലെ (മേൽ പരാമർശം) തീരുമാനത്തിന്റെ 356,357 എന്നീ ഖണ്ഡികകൾ ഇപ്രകാരമാണ്ഃ

> "**356.** 2013-ലെ ഭേദഗതി, വാസ്തവത്തിൽ, ഈ നിയമപ്രകാരം കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട വിചാരണയ്ക്കും അത്തരം (പട്ടികപ്പെടുത്തിയ) കുറ്റകൃത്യം പരിഗണിക്കുന്ന പ്രത്യേക കോടതിക്ക് മുമ്പാകെ ഉൾപ്പെടെയുള്ള പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട വിചാരണയ്ക്കും പാലിക്കേണ്ട വ്യവസ്ഥ വ്യക്തമാക്കുന്നു. ഈ ഉപവാക്യം അനുസരിച്ച്, കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം നടന്ന പ്രദേശത്തിനായി രൂപീകരിച്ച പ്രത്യേക കോടതിയിൽ കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട വിചാരണകൾ നടത്തേണ്ടതുണ്ട്. പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം മറ്റെവിടെയെങ്കിലും പ്രത്യേക നിയമപ്രകാരം പ്രത്യേക കോടതിക്ക് വിചാരണ ചെയ്യാവുന്നതാണെങ്കിൽ,ഈ നിയമം പ്രാബല്യത്തിൽ വന്നതിന് ശേഷമുള്ള രണ്ട് വിചാരണയും സ്വതന്ത്രമായി മുന്നോട്ട് പോകേണ്ടതുണ്ടെന്നും എന്നാൽ കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം നടന്ന മേഖലയിൽ ആയിരിക്കണമെന്നും ഭേദഗതി വരുത്തിയ വ്യവസ്ഥ വ്യക്തമാക്കുന്നു.

357. അതനുസരിച്ച്, അതിനാൽ, കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യത്തിന്റെ വിചാരണ, കുറ്റകൃത്യം നടന്ന അധികാരപരിധിയിലുള്ള അത്തരം കേസുകൾക്കായി നിയോഗിച്ചിട്ടുള്ള പ്രത്യേക കോടതിയിൽ മാത്രമായി നടത്തണം. ഈ നിയമം ഒരു പ്രത്യേക നിയമനിർമ്മാണവും ഏറ്റവും പുതിയതുമായതിനാൽ, 2002-ലെ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 71 അനുസരിച്ച് നിലവിൽ പ്രാബല്യത്തിലുള്ള മറ്റെല്ലാ നിയമങ്ങളെയും ഇത് മറികടക്കുന്നു."

14. വസ്തുതകളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, ഗാസിയാബാദിലെ പ്രത്യേക കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിക്കുള്ളിൽ കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം നടന്നിട്ടില്ലെന്നും കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ലാഭം നിക്ഷേപിച്ചതായി ആരോപിക്കപ്പെടുന്ന ഹർജിക്കാരിയുടെ ബാങ്ക് അക്കൗണ്ട് മഹാരാഷ്ട്രയിലെ നവി മുംബൈയിലാണ് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതെന്നും ഹർജിക്കാരിയുടെ അഭിഭാഷക വാദിച്ചു. ബാങ്ക് അക്കൗണ്ട് താൽക്കാലികമായി ജപ്തി ചെയ്യുന്നതിനുള്ള നടപടികൾ പോലും ന്യൂഡൽഹിയിൽ ആരംഭിച്ചു. തൽഫലമായി, ഗാസിയാബാദിൽ പരാതി സമർപ്പിക്കുന്നത് കോടതി നടപടിക്രമങ്ങളുടെ ദുരുപയോഗമാണെന്നും ഹിന്ദു ഐടി വിഭാഗത്തിന്റെ സ്ഥാപകന്റെ നിർദ്ദേശപ്രകാരമാണ് ഇത് ആരംഭിച്ചതെന്നും കണക്കിലെടുക്കുമ്പോൾ അത് പൂർണ്ണമായും അസാധുവാണെന്നും വാദിക്കുന്നു.ക്രിമിനൽ നടപടിച്ചട്ടത്തിലെ 201-ാം വകുപ്പ് പ്രകാരം പ്രത്യേക ജഡ്ജിയുടെ കോടതി എതിർകക്ഷിക്ക് ഈ പരാതി തിരികെ നൽകേണ്ടതായിരുന്നുവെന്നും ശരിയായ പരിഗണനയുടെ അഭാവം മൂലം അത് കണക്കിലെടുക്കുന്ന ഉത്തരവും ദുഷിപ്പിക്കപ്പെടുന്നുവെന്നും വാദിക്കുന്നു.

15. ഇതിന് മറുപടിയായി, നിയമത്തിന്റെ ഘടന അനുസരിച്ച്, പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട പരാതിക്കുശേഷം മാത്രമേ കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ പരാതി

സമർപ്പിക്കാവൂ എന്ന് സോളിസിറ്റർ ജനറൽ തുഷാർ മേത്ത വാദിച്ചു. പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട്, ഗാസിയാബാദിലെ ഇന്ദിരാപുരം പോലീസ് സ്റ്റേഷനിൽ 7.9.2021-ന് പരാതി രജിസ്റ്റർ ചെയ്തതിനാൽ, എതിർകക്ഷി 11.11.2021-ന് എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് കേസ് വിവര റിപ്പോർട്ട് (ഇ.സി.ഐ.ആർ), തന്റെ അധികാരപരിധിയിൽ പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം വിചാരണ ചെയ്യാവുന്ന പ്രദേശം ഉൾക്കൊള്ളുന്ന അതേ കോടതിയിൽ സമർപ്പിക്കേണ്ടതുണ്ട്. കൂടാതെ, ഹർജിക്കാരന് ഒരു ഓൺലൈൻ ധനസമാഹരണ വേദി വഴി പണം ലഭിച്ചതായും പ്രത്യേക ജഡ്ജിയുടെ കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയിലുള്ള നിരവധി ഇരകൾ പണം സംഭാവന ചെയ്തതായും സോളിസിറ്റർ ജനറൽ വാദിച്ചു. മറ്റൊരു വിധത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ, വ്യവഹാര കാരണത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗം യഥാർത്ഥത്തിൽ ഗാസിയാബാദിലെ പ്രത്യേക ജഡ്ജിയുടെ കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയിൽ നിന്നാണ് ഉത്ഭവിച്ചതെന്ന് സോളിസിറ്റർ ജനറൽ വാദിക്കുന്നു.

16. കോടതിയുടെ മുമ്പാകെ പരിഗണനയ്ക്കായി രണ്ട് ചോദ്യങ്ങൾ ഉയർന്നുവരുന്നതായി എതിർ വാദങ്ങളിൽ നിന്ന് തോന്നുന്നു. അവ ഇവയാണ്: ***(i)*** കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യത്തിൻറെ വിചാരണ, പട്ടികപ്പെടുത്തിയ/അടിസ്ഥാന കുറ്റകൃത്യത്തിൻറെ വിചാരണയെ പിന്തുടരുമോ അതോ തിരിച്ചാണോ; ***(ii)*** ഗാസിയാബാദിലെ സിബിഐ കോടതി നമ്പർ 1-ലെ അഴിമതി വിരുദ്ധ പ്രത്യേക ജഡ്ജിയുടെ കോടതി, പ്രസ്തുത കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിക്കുള്ളിൽ കുറ്റകൃത്യം നടന്നിട്ടില്ലെങ്കിലും മേൽപ്പറഞ്ഞ കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിക്കപ്പുറം പ്രാദേശിക അധികാരിത പ്രയോഗിച്ചതായി പറയാനാകുമോ.

17. ഒന്നാം ചോദ്യത്തിനുള്ള ഉത്തരം കണ്ടെത്തുന്നതിന്, പി.എം.എൽ.എ-യുടെ ചില വ്യവസ്ഥകൾ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടത് ആവശ്യമാണ്.

18. *"കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ"* എന്ന വാക്ക് നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 2 (1) (പി)-ൽ വകുപ്പ് 3-ൽ നൽകിയിരിക്കുന്ന അതേ അർത്ഥത്തിൽ നിർവചിച്ചിരിക്കുന്നു. ഒരു വ്യക്തി ***(i)*** നേരിട്ടോ അല്ലാതെയോ ഇടപെടാൻ ശ്രമിക്കുക; അല്ലെങ്കിൽ ***(ii)*** അറിഞ്ഞുകൊണ്ട് സഹായിക്കുക; അല്ലെങ്കിൽ ***(iii)*** അറിഞ്ഞുകൊണ്ട് ഒരു കക്ഷിയാണെങ്കിൽ; അല്ലെങ്കിൽ ***(iv)*** ഏതെങ്കിലും പ്രക്രിയയിലോ പ്രവർത്തനത്തിലോ യഥാർത്ഥത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ, നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 3, ആ വ്യക്തി കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം ചെയ്തതായി കണക്കാക്കുന്നു. അത്തരം പ്രക്രിയയോ പ്രവർത്തനമോ, അത് മറച്ചുവെക്കുകയോ കൈവശം വയ്ക്കുകയോ കൈവശപ്പെടുത്തുകയോ ചെലവഴിക്കുകയോ ചെയ്യുക എന്നിവ ഉൾപ്പെടെ 'കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ലാഭവുമായി ' ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കണം. കൂടാതെ, കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ലാഭവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട അത്തരം പ്രക്രിയയിലോ പ്രവർത്തനത്തിലോ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഒരു വ്യക്തി അത് കളങ്കമില്ലാത്ത സ്വത്തായി പ്രതിനിധീകരിക്കുകയോ അവകാശപ്പെടുകയോ ചെയ്യണം. ഇനിപ്പറയുന്ന, *അതായത്*, ***(i)*** മറച്ചുവെക്കൽ; ***(ii)*** കൈവശം വയ്ക്കൽ; ***(iii)*** കൈവശപ്പെടുത്തൽ ; ***(iv)*** ചെലവഴിക്കൽ ; ***(v)*** കളങ്കമില്ലാത്ത സ്വത്തായി പ്രതിനിധീകരിക്കുക ; അല്ലെങ്കിൽ ***(vi)*** കളങ്കമില്ലാത്ത സ്വത്താണെന്ന അവകാശവാദം ഉന്നയിക്കുക എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് ഒന്നോ അതിലധികമോ പ്രവർത്തനങ്ങളിലോ പ്രക്രിയകളിലോ ഉൾപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെങ്കിലും കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യമായി കണക്കാക്കുമെന്ന് വകുപ്പ് 3 പ്രകാരമുള്ള വിശദീകരണം വ്യക്തമാക്കുന്നു.

19. അതിനാൽ, വകുപ്പ് 3-ൽ രണ്ട് അവിഭാജ്യ ഘടകങ്ങൾ ഉൾക്കൊള്ളുന്നു, അതായത്, ***(i)*** ഏതെങ്കിലും പ്രക്രിയയിലോ പ്രവർത്തനത്തിലോ ഏർപ്പെടുക; ***(ii)*** അത്തരം പ്രക്രിയക്കോ പ്രവർത്തനത്തിനോ കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ലാഭവുമായുള്ള ബന്ധം .പട്ടികപ്പെടുത്തിയ ഒരു കുറ്റകൃത്യവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ക്രിമിനൽ പ്രവർത്തനത്തിന്റെ ഫലമായി ഒരു വ്യക്തി നേരിട്ടോ

അല്ലാതെയോ നേടിയ ഏതെങ്കിലും സ്വത്ത്, അല്ലെങ്കിൽ അതിന്റെ അനുബന്ധ മൂല്യം അല്ലെങ്കിൽ അത്തരം സ്വത്ത് രാജ്യത്തിന്റെ അതിർത്തികൾക്കപ്പുറത്തേക്ക് കൊണ്ടുപോകുകയോ സൂക്ഷിക്കുകയോ ചെയ്താൽ,രാജ്യത്തിനകത്തോ വിദേശത്തോ കൈവശം വച്ചിരിക്കുന്ന മൂല്യത്തിന് തുല്യമായ സ്വത്ത് എന്നാണ് *"കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ലാഭം"* എന്ന പ്രയോഗത്തെ വകുപ്പ് 2 (1) (യു) ൽ നിർവചിച്ചിരിക്കുന്നത്.

20. പി.എം.എൽ.എ ഒരു ദ്വിമുഖ സമീപനം സ്വീകരിക്കുന്നു , ഒന്ന് കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ലാഭം കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നതിനും മറ്റൊന്ന് കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യത്തിൽ കുറ്റക്കാരനായ വ്യക്തിയെ കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നതിനും. മൂന്നാം അധ്യായവും ആറാം അധ്യായവും, കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ലാഭം കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നതിനായി ജപ്തി പ്രക്രിയയിലൂടെയും, ന്യായനിർണ്ണയം വഴിയുള്ള സ്ഥിരീകരണത്തിലൂടെയും പ്രത്യേക ട്രൈബ്യൂണൽ വഴിയുള്ള അപ്പീൽ പരിഹാരത്തിലൂടെയുമുള്ള നടപടിക്രമങ്ങൾ നിർദ്ദേശിക്കുമ്പോൾ, ഏഴാം അധ്യായം കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റവാളികളെ പ്രത്യേക കോടതികൾ മുമ്പാകെ വിചാരണ ചെയ്യുന്നതിൽ ശ്രദ്ധ കേന്ദ്രീകരിക്കുന്നു.

21. ഹൈക്കോടതി ചീഫ് ജസ്റ്റിസുമായി കൂടിയാലോചിച്ച് കേന്ദ്ര സർക്കാർ പ്രത്യേക കോടതികൾ രൂപീകരിക്കാൻ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 43 (1) വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്നു.പി.എം.എൽ.എ-യുടെ വകുപ്പ് 4 പ്രകാരം ശിക്ഷിക്കാവുന്ന കുറ്റമല്ലാത്ത ഒരു കുറ്റകൃത്യം വിചാരണ ചെയ്യാൻ വകുപ്പ് 43 (1) പ്രകാരം രൂപീകരിച്ച ഒരു പ്രത്യേക കോടതിയെ വകുപ്പ് 43-ലെ ഉപവകുപ്പ് (2) അധികാരപ്പെടുത്തുന്നു,അതുവഴി ക്രിമിനൽ നടപടി ചട്ടം പ്രകാരം ഒരേ വിചാരണയിൽ കുറ്റാരോപിതനെതിരെ കുറ്റം ചുമത്താനും കഴിയും.ചുരുക്കത്തിൽ, വകുപ്പ് 43 (1) പ്രകാരം സ്ഥാപിതമായ ഒരു പ്രത്യേക കോടതി പ്രധാനമായും വകുപ്പ് 4 പ്രകാരം ശിക്ഷാർഹമായ കുറ്റകൃത്യങ്ങൾ ഉൾപ്പെടുന്ന കേസുകൾ കൈകാര്യം ചെയ്യാൻ

ഉദ്ദേശിച്ചുള്ളതാണ്.എന്നിരുന്നാലും, വകുപ്പ് 43-ലെ ഉപവകുപ്പ് (2) പ്രത്യേക കോടതിയുടെ അധികാരപരിധി വിപുലീകരിക്കുകയും അതേ വിചാരണയിൽ കുറ്റാരോപിതൻ നേരിടേണ്ടിവരുന്ന മറ്റേതെങ്കിലും കുറ്റങ്ങൾക്ക് വിധി പറയാൻ പ്രാപ്തമാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.വകുപ്പ് 43 ഇപ്രകാരമാണ് :-

"43. പ്രത്യേക കോടതികൾ. -(1) കേന്ദ്ര സർക്കാർ, ഹൈക്കോടതിയുടെ ചീഫ് ജസ്റ്റിസുമായി കൂടിയാലോചിച്ച്, വകുപ്പ് 4 പ്രകാരം ശിക്ഷാർഹമായ കുറ്റകൃത്യങ്ങളുടെ വിചാരണയ്ക്കായി, വിജ്ഞാപനത്തിലൂടെ, ഒന്നോ അതിലധികമോ സെഷൻ കോടതികളെ പ്രത്യേക കോടതികളായോ, അല്ലെങ്കിൽ അത്തരം പ്രദേശത്തിനോ പ്രദേശങ്ങൾക്കോ അല്ലെങ്കിൽ വിജ്ഞാപനത്തിൽ വ്യക്തമാക്കുന്ന അത്തരം കേസുകൾക്കോ വിഭാഗങ്ങൾക്കോ അല്ലെങ്കിൽ കേസുകളുടെ കൂട്ടത്തിനോ , പ്രത്യേക കോടതികളായോ നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്യും.

വിശദീകരണം-ഈ ഉപവകുപ്പിൽ , "ഹൈക്കോടതി" എന്നാൽ പ്രത്യേക കോടതിയായി നിയുക്തമായ ഒരു സെഷൻസ് കോടതി അത്തരം പദവിക്ക് തൊട്ടുമുമ്പ് പ്രവർത്തിച്ചിരുന്ന സംസ്ഥാനത്തെ ഹൈക്കോടതി എന്നാണ് അർത്ഥമാക്കുന്നത്.

(2) ഈ നിയമത്തിന് കീഴിലുള്ള ഒരു കുറ്റകൃത്യം വിചാരണ ചെയ്യുമ്പോൾ , 1973-ലെ ക്രിമിനൽ നടപടി ചട്ടം (1974-ലെ 2) പ്രകാരം അതേ വിചാരണയിൽ കുറ്റാരോപിതനെതിരെ കുറ്റം ചുമത്താവുന്ന (1)-ാം ഉപവകുപ്പിൽ പരാമർശിച്ചിരിക്കുന്ന കുറ്റമല്ലാത്ത ഒരു കുറ്റവും ഒരു പ്രത്യേക കോടതി വിചാരണ ചെയ്യും."

22. വകുപ്പ് 43 (1) പ്രകാരം രൂപീകരിച്ച പ്രത്യേക കോടതിയുടെ പ്രാദേശിക അധികാരപരിധിയെക്കുറിച്ചുള്ള ചോദ്യമാണ് വകുപ്പ് 44 കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നത്. തുടക്കത്തിൽ,വകുപ്പ് 44 (1) രണ്ട് വ്യത്യസ്ത സാഹചര്യങ്ങൾ പരിഗണിക്കുന്നു, *അതായത്*, ***(i)*** വകുപ്പ് 43 (1) പ്രകാരം രൂപീകരിച്ച അതേ പ്രത്യേക കോടതിയുടെ പ്രാദേശിക അധികാരപരിധിക്കുള്ളിൽ പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യവും കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റവും നടന്ന സാഹചര്യങ്ങൾ ; കൂടാതെ, ***(ii)*** പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റം പരിഗണിക്കുന്ന കോടതി, കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ പരാതി പരിഗണിക്കുന്ന പ്രത്യേക കോടതിയിൽ നിന്ന് വ്യത്യസ്തമായ സന്ദർഭങ്ങൾ. വകുപ്പ് 44 (1) ഇപ്രകാരമാണ്:

"44. പ്രത്യേക കോടതികൾക്ക് വിചാരണ ചെയ്യാവുന്ന കുറ്റങ്ങൾ.-

(1) ക്രിമിനൽ നടപടിച്ചട്ടം , 1973 (1974 -ലെ 2)- ൽ എന്തുതന്നെ പറഞ്ഞിരുന്നാലും,-

(എ) 4-ാം വകുപ്പ് പ്രകാരം ശിക്ഷാർഹമായ ഒരു കുറ്റകൃത്യവും ആ വകുപ്പ് പ്രകാരം കുറ്റകൃത്യവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഏതെങ്കിലും പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യവും, കുറ്റകൃത്യം നടന്ന പ്രദേശത്തിനായി രൂപീകരിച്ച പ്രത്യേക കോടതിക്ക് വിചാരണ ചെയ്യാവുന്നതാണ്ഃ

എന്നാൽ, ഈ നിയമം പ്രാബല്യത്തിൽ വരുന്നതിനുമുമ്പ് പട്ടികപ്പെടുത്തിയ ഒരു കുറ്റകൃത്യം പരിഗണിക്കുന്ന പ്രത്യേക കോടതി, അത്തരം പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം വിചാരണ ചെയ്യുന്നത് തുടരും; അല്ലെങ്കിൽ;

(ബി)കുറ്റാരോപിതൻ ഔപചാരികമായി വിചാരണയ്ക്ക് വിധേയനായിട്ടില്ലെങ്കിലും, ഈ നിയമപ്രകാരം നിയുക്ത അധികാരികളിൽ നിന്നുള്ള പരാതിയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, വകുപ്പ് 3 പ്രകാരം കുറ്റകൃത്യം പരിഗണിക്കാൻ ഒരു പ്രത്യേക കോടതിക്ക് അധികാരമുണ്ട്;

എന്നാൽ, അന്വേഷണം പൂർത്തിയായതിനുശേഷം, ഒരു പരാതി ഫയൽ ചെയ്യുന്നതിനായി കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യമൊന്നും കണ്ടെത്തിയില്ലെങ്കിൽ, ബന്ധപ്പെട്ട അധികാരി, പ്രത്യേക കോടതിക്ക് മുമ്പാകെ വാദപ്രതിവാദം അവസാനിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള ഒരു റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിക്കണം; അല്ലെങ്കിൽ

(സി) പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം പരിഗണിച്ച കോടതി, ഉപവാക്യം പ്രകാരം കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യത്തെക്കുറിച്ചുള്ള പരാതി പരിഗണിച്ച പ്രത്യേക കോടതിയേക്കാൾ വ്യത്യസ്തമാണെങ്കിൽ (ബി), ഈ നിയമത്തിന് കീഴിൽ ഒരു പരാതി സമർപ്പിക്കാൻ അധികാരപ്പെടുത്തിയ അധികാരിയുടെ അപേക്ഷയിൽ, പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട കേസ് പ്രത്യേക കോടതിയിൽ സമർപ്പിക്കുകയും പ്രത്യേക കോടതി, അത്തരം കേസ് ലഭിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ,അത് നടന്ന ഘട്ടത്തിൽ നിന്ന് നടപടികൾ പുനരാരംഭിക്കുകയും ചെയ്യണം.

(ഡി)ഒരു പ്രത്യേക കോടതി, പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം അല്ലെങ്കിൽ കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം പരിഗണിക്കുമ്പോൾ, ഒരു സെഷൻസ് കോടതിക്ക് മുമ്പാകെയുള്ള വിചാരണയ്ക്ക് ബാധകമാകുന്നതുപോലെ 1973-ലെ ക്രിമിനൽ നടപടിച്ചട്ടത്തിലെ (1974-ലെ 2) വ്യവസ്ഥകൾക്കനുസൃതമായി വിചാരണ നടത്തണം.

വിശദീകരണം.-സംശയങ്ങൾ ദൂരീകരിക്കുന്നതിനായി , ഇപ്രകാരം വ്യക്തമാക്കുന്നു,-

(i) ഈ നിയമത്തിന് കീഴിലുള്ള കുറ്റകൃത്യങ്ങൾ കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നതിനുള്ള പ്രത്യേക കോടതിയുടെ അധികാരിത - അത് ഈ നിയമപ്രകാരമുള്ള പരിശോധനയിലോ അന്വേഷണത്തിലോ വിചാരണയിലോ ആകട്ടെ- പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഏതെങ്കിലും ഉത്തരവുകളിൽ നിന്ന് സ്വതന്ത്രമായി തുടരുന്നു, ഒരേ കോടതി രണ്ട് ഗണത്തിലുള്ള കുറ്റകൃത്യങ്ങളും വിചാരണ ചെയ്യുന്നു എന്നതിനെ ഒരു സംയുക്ത വിചാരണയായി കണക്കാക്കരുത്;

(ii) യഥാർത്ഥ പരാതിയിൽ അവരുടെ പേര് പരാമർശിച്ചിട്ടുണ്ടോ ഇല്ലയോ എന്നത് പരിഗണിക്കാതെ, ഇതിനകം പരാതി നൽകിയിട്ടുള്ള, കുറ്റകൃത്യത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ട ഏതെങ്കിലും കുറ്റാരോപിതനെതിരെ, കൂടുതൽ വാക്കാലുള്ളതോ രേഖാമൂലമുള്ളതോ ആയ തെളിവുകൾ ശേഖരിക്കുന്നതിന് തുടരന്വേഷണത്തിൽ നിന്ന് ഉണ്ടാകുന്ന ഏതെങ്കിലും പരാതികൾ ഉൾപ്പെടുത്താൻ പരാതി പരിഗണിക്കും."

23. 2002-ലെ കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ തടയൽ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 44 (1) (എ) കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നത് സങ്കീർണതകളില്ലാത്ത ഒരു സാഹചര്യമാണ്. പി.എം.എൽ.എ-യുടെ വകുപ്പ് 4 പ്രകാരം ശിക്ഷാർഹമായ ഒരു കുറ്റകൃത്യവും അതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഏതെങ്കിലും പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യവും , കുറ്റകൃത്യം നടന്ന പ്രദേശത്തിന് നിയുക്തമായ പ്രത്യേക കോടതിയിൽ വിചാരണ ചെയ്യണമെന്ന് പ്രസ്താവിച്ചുകൊണ്ട്,പ്രാദേശിക അധികാരപരിധിയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഏറ്റവും അടിസ്ഥാനപരമായ നിയമം വകുപ്പ് 44 (1) (എ) വ്യക്തമാക്കുന്നു.വകുപ്പ് 44 (1) (എ)-ൽ *"കുറ്റകൃത്യം"* എന്ന പദം മൂന്ന് തവണ ഉപയോഗിക്കുന്നു , അതേസമയം *"പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം"* എന്ന പ്രയോഗം ഒരു തവണ മാത്രമേ

ഉപയോഗിക്കുന്നുള്ളൂ എന്നത് ശ്രദ്ധേയമാണ്.ഈ പദപ്രയോഗത്തിന് ഗണ്യമായ പ്രാധാന്യമുണ്ട്. *"കുറ്റകൃത്യം"* എന്ന വാക്ക് മാത്രം ഉപയോഗിക്കുന്ന മൂന്ന് സന്ദർഭങ്ങളിലും ഇത് കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ എന്ന കുറ്റകൃത്യത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു.*"പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം"* എന്ന പദം ഉപയോഗിക്കുന്ന സന്ദർഭത്തിൽ, അത് അടിസ്ഥാന കുറ്റകൃത്യത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു.പി.എം.എൽ.എ-യുടെ വകുപ്പ് 4 പ്രകാരം ശിക്ഷിക്കാവുന്ന ഏതെങ്കിലും കുറ്റകൃത്യവും അതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഏതെങ്കിലും പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യവും, *"കുറ്റകൃത്യം"* നടന്ന പ്രദേശത്തിനായി സ്ഥാപിതമായ പ്രത്യേക കോടതിയിൽ വിചാരണ ചെയ്യണമെന്ന് നിർദ്ദേശിക്കുന്നതിലൂടെ,വകുപ്പ് 43 (1) പ്രകാരം രൂപീകരിച്ച പ്രത്യേക കോടതിക്ക് ഇതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം പോലും വിചാരണ ചെയ്യാൻ അധികാരമുണ്ടെന്ന് വകുപ്പ് 44 (1) (എ) വ്യക്തമായി സ്ഥാപിക്കുന്നു.

24.അത്തരമൊരു പൊതുവായതും എന്നാൽ അടിസ്ഥാനപരവുമായ ചട്ടം രൂപപ്പെടുത്തിയതിനുശേഷം, വകുപ്പ് 44 (1) (സി)-ൽ വിവരിച്ചിരിക്കുന്ന കൂടുതൽ സങ്കീർണ്ണമായ ഒരു സാഹചര്യത്തിലേക്ക് നിയമം ശ്രദ്ധ തിരിക്കുന്നു.വകുപ്പ് 44-ലെ ഉപവകുപ്പ് (1)-ലെ ഉപവാക്യം (സി) പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത കോടതി കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം പരിഗണിക്കുന്ന പ്രത്യേക കോടതിയിൽ നിന്ന് വ്യത്യസ്തമായ സാഹചര്യത്തെ കൈകാര്യം ചെയ്യാൻ ഉദ്ദേശിച്ചുള്ളതാണ്.പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം പരിഗണിച്ച കോടതി കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം പരിഗണിക്കുന്ന പ്രത്യേക കോടതിയിൽ നിന്ന് വ്യത്യസ്തമാണെങ്കിൽ, പി.എം.എൽ.എ പ്രകാരം പരാതി നൽകാൻ അധികാരമുള്ള അധികാരി പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം കൈകാര്യം ചെയ്യുന്ന കോടതിയിൽ ഒരു അപേക്ഷ സമർപ്പിക്കണം.അങ്ങനെ സമർപ്പിച്ച അപേക്ഷയിൽ,പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം പരിഗണിച്ച കോടതി, അതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട കേസ്, കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ പരാതി കൈകാര്യം ചെയ്യുന്ന പ്രത്യേക കോടതിയിൽ സമർപ്പിക്കണം.

25.അതിനാൽ, കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റം ഇതിനകം കൈകാര്യം ചെയ്യുന്ന പ്രത്യേക കോടതിയിൽ പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം വിചാരണ ചെയ്യണമെന്ന് വ്യക്തമാണ്.മറ്റൊരു വിധത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ, പ്രാദേശിക അധികാരിതയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യത്തിന്റെ വിചാരണക്കുമുമ്പല്ല മറിച്ച് അതിനുശേഷം മാത്രമേ പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം വിചാരണ ചെയ്യാവൂ.

26. പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യവും കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റവും വകുപ്പ് 43 (1) പ്രകാരം സ്ഥാപിതമായ പ്രത്യേക കോടതിയിൽ മാത്രമായി വിചാരണ ചെയ്യുമെന്ന് ഈ നിയമം വിഭാവനം ചെയ്യുമ്പോൾ,എല്ലാ കുറ്റകൃത്യങ്ങളും ഒരുമിച്ച് വിചാരണ ചെയ്യണമോ എന്ന കാര്യത്തിൽ സംശയം ഉയരാൻ സാധ്യതയുണ്ട്.വകുപ്പ് 44 (1)-ലെ വിശദീകരണം (i) ഈ സംശയം ദൂരീകരിക്കാൻ ഉദ്ദേശിച്ചുള്ളതാണ്. ഒരേ കോടതി നടത്തുന്ന രണ്ട് തരത്തിലുള്ള കുറ്റകൃത്യങ്ങളുടെയും വിചാരണ സംയുക്ത വിചാരണയായി കണക്കാക്കാൻ പാടില്ലെന്ന് വിശദീകരണം (i) വ്യക്തമാക്കുന്നു.

27. വകുപ്പ് 44-ലെ ഉപവകുപ്പ് (1)-ലെ ഉപവാക്യങ്ങളായ (എ), (സി) എന്നിവയുടെ വിശദമായ പരിശോധന,പി.എം.എൽ.എ-യുടെ വകുപ്പ് 43 (1) പ്രകാരം സ്ഥാപിച്ച പ്രത്യേക കോടതിക്ക് അവ പ്രഥമ പരിഗണന നൽകുന്നുവെന്ന് വ്യക്തമാക്കുന്നു.ഈ രണ്ട് ഉപവാക്യങ്ങളിലും രണ്ട് ചട്ടങ്ങൾ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു, *അതായത്*, ***(i)*** പി. എം. എൽ. എ പ്രകാരം ശിക്ഷാർഹമായ കുറ്റവും അതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഒരു പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റവും കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം നടന്ന പ്രദേശത്തിനായി രൂപീകരിച്ച പ്രത്യേക കോടതിക്ക് വിചാരണ ചെയ്യാവുന്നതാണ്; ***(ii)*** പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഒരു കേസ് ഒരു കോടതി പരിഗണിക്കുകയും കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഒരു കേസ്

പ്രത്യേക കോടതി പരിഗണിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ, പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം പരിഗണിക്കുന്ന കോടതി അത് കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം പരിഗണിക്കുന്ന പ്രത്യേക കോടതിയിൽ സമർപ്പിക്കും.

28. വകുപ്പ് 43 (1) പ്രകാരം രൂപീകരിച്ച പ്രത്യേക കോടതിക്ക് പ്രഥമ പരിഗണന നൽകിയതിനാൽ മാത്രമാണ് വകുപ്പ് 44 (1) *"ക്രിമിനൽ നടപടിച്ചട്ടത്തിൽ എന്ത് തന്നെ പറഞ്ഞിരുന്നാലും"* എന്ന വാക്കുകളിൽ ആരംഭിക്കുന്നത്. പി.എം.എൽ.എ-യിൽ ക്രിമിനൽ നടപടിച്ചട്ടവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് ഒരു *നോൺ-ഒബ്സ്റ്റാന്റ് (non-obstante)* ഉപവാക്യം അടങ്ങിയിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, വകുപ്പ് 44 (1)-ലും വകുപ്പ് 45 (1)-ലും, ഒരു പ്രത്യേക കോടതിക്ക് മുമ്പാകെയുള്ള നടപടികൾ നിയന്ത്രിക്കുന്നതിന് ക്രിമിനൽ നടപടിച്ചട്ടം വ്യക്തമായി പ്രഖ്യാപിക്കുന്ന രണ്ട് അധിക വ്യവസ്ഥകളുണ്ട്.വകുപ്പ് 46 (1) ക്രിമിനൽ നടപടിച്ചട്ട വ്യവസ്ഥകളുടെ പ്രയോഗം ഒരു പ്രത്യേക കോടതിക്ക് മുമ്പാകെ നടക്കുന്ന നടപടികളിലേക്ക് വ്യക്തമായി വ്യാപിപ്പിക്കുന്നു.അതുപോലെ, അറസ്റ്റ്, തിരച്ചിൽ, പിടിച്ചെടുക്കൽ,ജപ്തി കണ്ടുകെട്ടൽ, അന്വേഷണം, ശിക്ഷാനടപടി , മറ്റെല്ലാ അനുബന്ധ നടപടികളും ഉൾപ്പെടെ നിയമത്തിന് കീഴിലുള്ള എല്ലാ പ്രവർത്തനങ്ങളും ക്രിമിനൽ നടപടിച്ചട്ടത്തിലെ വ്യവസ്ഥകൾ നിയന്ത്രിക്കുന്നുവെന്ന് പി.എം.എൽ.എ -യുടെ വകുപ്പ് 65 അനുശാസിക്കുന്നു.

29. അതിനാൽ, ക്രിമിനൽ നടപടിച്ചട്ടത്തിലെ വ്യവസ്ഥകൾ, അവ പ്രത്യേകമായി ഒഴിവാക്കിയിട്ടില്ലെങ്കിൽ,പ്രത്യേക കോടതിക്ക് മുമ്പാകെയുള്ള നടപടികൾ ഉൾപ്പെടെ നിയമത്തിന് കീഴിലുള്ള എല്ലാ നടപടികൾക്കും ബാധകമാണെന്ന് വ്യക്തമാണ്. അതനുസരിച്ച്, പി.എം.എൽ.എ-യുടെ വകുപ്പ് 71-ന് ഒരു പ്രബലമായ സ്വാധീനമുള്ളതിനാൽ , ഇത് 46 (1), 65 എന്നീ വകുപ്പുകൾക്ക് അനുസൃതമായി വ്യാഖ്യാനിക്കണം.

30. പ്രത്യേക കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയെ ബാധിക്കുന്ന പി.എം.എൽ.എ-യുടെ പ്രസക്തമായ വ്യവസ്ഥകൾ കണക്കിലെടുത്ത്,നമുക്ക് ഇപ്പോൾ പ്രാദേശിക അധികാരപരിധിയെ കൈകാര്യം ചെയ്യുന്ന ക്രിമിനൽ നടപടിച്ചട്ടത്തിലെ ചില വ്യവസ്ഥകളിൽ ശ്രദ്ധ കേന്ദ്രീകരിക്കാം.

31. ***കൗശിക് ചാറ്റർജി vs. ഹരിയാന സംസ്ഥാനവും മറ്റുള്ളവരും***[5] എന്ന കേസിൽ ഈ കോടതി ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചതുപോലെ,ക്രിമിനൽ കേസുകളിൽ പ്രാദേശിക അധികാരപരിധിയെക്കുറിച്ചുള്ള ചോദ്യം, ***(i)*** കുറ്റകൃത്യം നടന്ന സ്ഥലം; അല്ലെങ്കിൽ ***(ii)*** പ്രവൃത്തിയും അതിന്റെ ഫലമായുണ്ടാകുന്ന അനന്തരഫലവും കുറ്റകൃത്യമായി മാറുന്ന, ഒരു പ്രവൃത്തിയുടെ ഫലം സംഭവിക്കുന്ന സ്ഥലം ; അല്ലെങ്കിൽ ***(iii)*** കുറ്റാരോപിതനെ കണ്ടെത്തിയ സ്ഥലം; അല്ലെങ്കിൽ ***(iv)*** ഇരയെ കണ്ടെത്തിയ സ്ഥലം; അല്ലെങ്കിൽ ***(v)*** കുറ്റകൃത്യത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ട സ്വത്ത് കണ്ടെത്തിയ സ്ഥലം; അല്ലെങ്കിൽ ***(vi)*** ഒരു കുറ്റകൃത്യത്തിന്റെ വിഷയമായ സ്വത്ത് തിരികെ നൽകേണ്ടതോ കണക്കാക്കേണ്ടതോ ആയ സ്ഥലം, മുതലായവയെ ചുറ്റിപ്പറ്റിയാണ്.

32. ***കൗശിക് ചാറ്റർജി*** (മേൽ പരാമർശം) എന്ന കേസിൽ വ്യക്തമാക്കിയതുപോലെ, ഒരു സിവിൽ കോടതിയുടെ അധികാരപരിധി പ്രാദേശികവും സാമ്പത്തികവുമായ പരിധികളാൽ പരിമിതപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു, എന്നാൽ ഒരു ക്രിമിനൽ കോടതിയുടെ അധികാരപരിധി നിർണ്ണയിക്കുന്നത് ***(i)*** കുറ്റകൃത്യം; കൂടാതെ/അല്ലെങ്കിൽ ***(ii)*** കുറ്റവാളി എന്നിവയാണ്.

33.*കൗശിക് ചാറ്റർജി* എന്ന കേസിന്റെ തീരുമാനത്തിലെ 19 മുതൽ 21 വരെയുള്ള ഖണ്ഡികകളിൽ വിവരിച്ചിരിക്കുന്ന തത്വങ്ങൾ വേർതിരിച്ചെടുക്കുന്നതിലൂടെ ക്രിമിനൽ

5 2020 (10) എസ്.സി.സി 92

നടപടിച്ചട്ടത്തിന് കീഴിലുള്ള പ്രാദേശിക അധികാരപരിധിയുടെ വിശകലനം ചുരുക്കത്തിൽ സംഗ്രഹിക്കാം.അവ ഇപ്രകാരമാണ്:

"**19.** 1973-ലെ ക്രിമിനൽ നടപടിച്ചട്ടത്തിലെ പതിമൂന്നാം അധ്യായത്തിൽ അന്വേഷണ വിചാരണകളിലും വിചാരണയിലും ക്രിമിനൽ കോടതികളുടെ അധികാരപരിധിയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട വ്യവസ്ഥകൾ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. (i)അന്വേഷണ വിചാരണ ; (ii) അന്വേഷണം; (iii) വിചാരണ എന്നിവ തമ്മിൽ ചട്ടം വ്യക്തമായി വേർതിരിക്കുന്നു ."അന്വേഷണ വിചാരണ ", "അന്വേഷണം" എന്നീ വാക്കുകൾ ചട്ടത്തിലെ വകുപ്പ് 2-ലെ ഉപവാക്യങ്ങളായ (ജി), (എച്ച്) എന്നിവയിൽ യഥാക്രമം നിർവചിച്ചിരിക്കുന്നു.

20.അന്വേഷണ വിചാരണകളിലും വിചാരണയിലും ക്രിമിനൽ കോടതികളുടെ അധികാരപരിധിയെക്കുറിച്ചുള്ള ചട്ടത്തിന്റെ 177 മുതൽ 184 വരെയുള്ള വകുപ്പുകൾ (പതിമൂന്നാം അധ്യായത്തിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു) താഴെപ്പറയുന്ന രീതിയിൽ ലളിതമായി സംഗ്രഹിക്കാം:

20.1. ഓരോ കുറ്റകൃത്യവും സാധാരണയായി അന്വേഷിക്കുകയും ഏത് കോടതിയുടെ പ്രാദേശിക അധികാരപരിധിക്കുള്ളിൽ അത് നടന്നിട്ടുണ്ടോ ആ കോടതി വിചാരണ ചെയ്യുകയും വേണം. ഈ നിയമം വകുപ്പ് 177-ൽ വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ട് . വകുപ്പ് 177-ൽ കാണപ്പെടുന്ന "പ്രാദേശിക അധികാരപരിധി" എന്ന പ്രയോഗം വകുപ്പ് 2 (ജെ)-ൽ നിർവചിച്ചിരിക്കുന്നത്, "ഒരു കോടതിയെയോ മജിസ്ട്രേറ്റിനെയോ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, കോടതിയ്ക്കോ മജിസ്ട്രേറ്റിനോ ചട്ടം നൽകുന്ന ഏതെങ്കിലും അല്ലെങ്കിൽ എല്ലാ അധികാരങ്ങളും പ്രയോഗിക്കാൻ കഴിയുന്ന പ്രാദേശിക പ്രദേശത്തെ ഇത് സൂചിപ്പിക്കുന്നു" എന്നാണ് .

20.2. കുറ്റകൃത്യം നടന്നത്, നിരവധി പ്രാദേശിക പ്രദേശങ്ങളിൽ ഏതിലാണ് എന്നതിനെക്കുറിച്ച് സംശയം ഉണ്ടെങ്കിൽ, ആ പ്രദേശങ്ങളിൽ ഒന്നിൽ അധികാരപരിധിയിലുള്ള ഏത് കോടതിക്കും കുറ്റകൃത്യത്തെക്കുറിച്ച് അന്വേഷണം നടത്താനോ വിചാരണ നടത്താനോ കഴിയും.

20.3. ഒരു കുറ്റകൃത്യം ഭാഗികമായി ഒരു പ്രദേശത്തും ഭാഗികമായി മറ്റൊരു പ്രദേശത്തും ആണ് നടന്നതെങ്കിൽ, ആ പ്രാദേശിക പ്രദേശങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്നിൽ അധികാരപരിധിയിലുള്ള ഏത് കോടതിക്കും അന്വേഷണമോ വിചാരണയോ നടത്താം.

20.4. ഒന്നിലധികം പ്രാദേശിക പ്രദേശങ്ങളിൽ നടക്കുന്ന ഒരു തുടർച്ചയായ കുറ്റകൃത്യത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ, അത്തരം പ്രാദേശിക പ്രദേശങ്ങളിൽ അധികാരപരിധിയിലുള്ള ഏതെങ്കിലും ഒരു കോടതിക്ക് അത് അന്വേഷിക്കുകയോ വിചാരണ ചെയ്യുകയോ ചെയ്യാം.

20.5. ഒരു കുറ്റകൃത്യത്തിൽ വിവിധ പ്രാദേശിക പ്രദേശങ്ങളിൽ നടത്തിയ നിരവധി പ്രവൃത്തികൾ ഉൾപ്പെടുന്നുവെങ്കിൽ, ആ പ്രദേശങ്ങളിൽ ഒന്നിൽ അധികാരപരിധിയിലുള്ള ഏത് കോടതിയും ഒരു അന്വേഷണമോ വിചാരണയോ നടത്താം. (2 മുതൽ 5 വരെയുള്ള ഇനങ്ങളെ വകുപ്പ് 178-മായി നേരിട്ട് ബന്ധിപ്പിക്കാം.)

20.6. ചെയ്ത പ്രവൃത്തികളിൽ നിന്നും അതിന്റെ അനന്തരഫലങ്ങളിൽ നിന്നും ഒരു കുറ്റകൃത്യം ഉണ്ടായാൽ, പ്രവൃത്തി നടന്ന പ്രദേശത്തിന്റെയോ അതിന്റെ

അനന്തരഫലത്തിന്റെയോ അധികാരപരിധിയിലുള്ള ഏത് കോടതിക്കും ഒരു അന്വേഷണമോ വിചാരണയോ നടത്താം. (വകുപ്പ് 179)

20.7. മറ്റൊരു കുറ്റകൃത്യവുമായുള്ള ബന്ധം കാരണം ഒരു പ്രവൃത്തി കുറ്റകൃത്യമായി കണക്കാക്കപ്പെടുന്നുവെങ്കിൽ,ഇതിൽ ഏതെങ്കിലും പ്രവൃത്തി നടന്ന പ്രദേശത്തിന്റെ മേൽ അധികാരമുള്ള ഏതൊരു കോടതിക്കും പ്രാഥമിക കുറ്റകൃത്യം അന്വേഷിക്കുകയോ വിചാരണ ചെയ്യുകയോ ചെയ്യാം.(വകുപ്പ് 180)

20.8. കവർച്ച, കൊലപാതകത്തോടുകൂടിയ കവർച്ച, കസ്റ്റഡിയിൽ നിന്ന് രക്ഷപ്പെടൽ തുടങ്ങിയ ചില കേസുകളിൽ, കുറ്റകൃത്യം നടന്ന പ്രദേശത്തോ കുറ്റാരോപിതനായ വ്യക്തി താമസിച്ചിരുന്ന പ്രദേശത്തോ അധികാരിതയുള്ള ഏത് കോടതിയും കുറ്റകൃത്യം അന്വേഷിക്കുകയും വിചാരണ ചെയ്യുകയും ചെയ്യാം.

20.9. തട്ടിക്കൊണ്ടുപോകലോ ആളപഹരണമോ ഉൾപ്പെടുന്ന കേസുകളിൽ , വ്യക്തിയെ തട്ടിക്കൊണ്ടുപോകുകയോ കൊണ്ടുപോകുകയോ മറച്ചുവെക്കുകയോ തടങ്കലിൽ വയ്ക്കുകയോ ചെയ്ത പ്രദേശത്തിന്റെ അധികാരപരിധിയിലുള്ള ഏത് കോടതിക്കും അന്വേഷണമോ വിചാരണയോ നടത്താം.

20.10. മോഷണം, പിടിച്ചുപറി, കൊള്ള തുടങ്ങിയ കുറ്റകൃത്യങ്ങൾ, കുറ്റകൃത്യം നടന്ന പ്രദേശത്തിന്റെയോ മോഷ്ടിച്ച സ്വത്ത് കൈവശം വച്ചതോ സ്വീകരിച്ചതോ സൂക്ഷിച്ചതോ ആയ പ്രദേശത്തിന്റെ അധികാരപരിധിയിലുള്ള കോടതിയിൽ അന്വേഷിക്കുകയോ വിചാരണ ചെയ്യുകയോ ചെയ്യാം.

20.11. കുറ്റകൃത്യം നടന്ന പ്രദേശത്തിന്റെയോ അല്ലെങ്കിൽ സ്വത്തിന്റെ ഏതെങ്കിലും ഭാഗം ലഭിച്ചതോ സൂക്ഷിച്ചതോ അല്ലെങ്കിൽ കുറ്റാരോപിതൻ തിരികെ നൽകേണ്ടതോ കണക്കാക്കേണ്ടതോ ആയ പ്രദേശത്തിന്മേൽ അധികാരപരിധിയുള്ള ഒരു കോടതിക്ക് ക്രിമിനൽ ദുരുപയോഗം അല്ലെങ്കിൽ ക്രിമിനൽ വിശ്വാസവഞ്ചന എന്നീ കുറ്റങ്ങൾ അന്വേഷിക്കുകയോ വിചാരണ ചെയ്യുകയോ ചെയ്യാം.

20.12. മോഷ്ടിച്ച വസ്തു കൈവശം വച്ചതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഒരു കുറ്റകൃത്യത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ, കുറ്റകൃത്യം നടന്ന സ്ഥലത്തിന്റെയോ അല്ലെങ്കിൽ ആ വസ്തു മോഷ്ടിച്ചതാണെന്ന് അറിയാവുന്ന ഒരു വ്യക്തിയെ അത് കൈവശമുള്ളതായി കണ്ടെത്തിയ സ്ഥലത്തിന്റെയോ അധികാരപരിധിയിലുള്ള ഒരു കോടതിക്ക് അത് അന്വേഷിക്കുകയോ വിചാരണ ചെയ്യുകയോ ചെയ്യാം.(8 മുതൽ 12 വരെയുള്ള ഇനങ്ങൾ 181-ാം വകുപ്പിൽ വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ട്.)

20.13. കത്തുകളിലൂടെയോ വാർത്താപ്രക്ഷേപണ സന്ദേശങ്ങളിലൂടെയോ വഞ്ചന ഉൾപ്പെടുന്ന ഒരു കുറ്റകൃത്യം ചെയ്താൽ, അത്തരം കത്തുകളോ സന്ദേശങ്ങളോ അയയ്ക്കുകയോ സ്വീകരിക്കുകയോ ചെയ്ത പ്രാദേശിക അധികാരപരിധിയിലുള്ള ഏതെങ്കിലും കോടതിക്ക് അത് അന്വേഷിക്കുകയോ വിചാരണ ചെയ്യുകയോ ചെയ്യാം.

20.14 വഞ്ചനയും സത്യസന്ധതയില്ലാതെ വസ്തു കൈമാറ്റം ചെയ്യാൻ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നതും ഉൾപ്പെടുന്ന ഒരു കുറ്റകൃത്യം, വഞ്ചിക്കപ്പെട്ട വ്യക്തിക്ക് വസ്തു കൈമാറ്റം ചെയ്ത സ്ഥലത്തിന്റെയോ അല്ലെങ്കിൽ കുറ്റാരോപിതൻ അത് സ്വീകരിച്ച സ്ഥലത്തിന്റെയോ അധികാരപരിധിയിലുള്ള ഏതെങ്കിലും കോടതിയിൽ പരിശോധിക്കുകയോ വിചാരണ ചെയ്യുകയോ ചെയ്യാം.

20.15 വിവാഹവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ചില കുറ്റകൃത്യങ്ങൾ-വകുപ്പ് 494 ഐ.പി.സി (നിലവിലുള്ള പങ്കാളി ജീവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ മറ്റൊരു വിവാഹം കഴിക്കുക), വകുപ്പ് 495 ഐ.പി.സി (മുൻ വിവാഹത്തെ മറച്ചുവെച്ചുകൊണ്ട് വകുപ്പ് 494 പ്രകാരം കുറ്റകൃത്യം ചെയ്യുക) എന്നിവ, കുറ്റകൃത്യം നടന്ന പ്രദേശത്തോ അല്ലെങ്കിൽ കുറ്റവാളി ആദ്യ വിവാഹത്തിലെ പങ്കാളിയുമായി അവസാനമായി താമസിച്ച പ്രദേശത്തോ അധികാരപരിധിയിലുള്ള കോടതിക്ക് അന്വേഷിക്കുകയോ വിചാരണ ചെയ്യുകയോ ചെയ്യാം. (13 മുതൽ 15 വരെയുള്ള ഇനങ്ങൾ 182-ാം വകുപ്പിൽ വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ട്)

20.16 ഒരു യാത്രയിലോ പര്യടനത്തിലോ ചെയ്ത ഒരു കുറ്റകൃത്യം, ആ യാത്രക്കിടയിലോ പര്യടനത്തിനിടയിലോ ആ വ്യക്തിയോ വസ്തുവോ കടന്നുപോയ മാർഗ്ഗത്തിന്റെ ഏതെങ്കിലും ഭാഗം അതിന്റെ പ്രാദേശിക അധികാരപരിധിയിൽ ഉൾപ്പെടുന്ന ഏതെങ്കിലും കോടതിയിൽ അന്വേഷിക്കുകയോ വിചാരണ ചെയ്യുകയോ ചെയ്യാം. (വകുപ്പ് 183)

20.17 വകുപ്പ് 219 പ്രകാരം വരുന്ന കേസുകൾ *(ഒരേ വ്യക്തി ഉൾപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടോ എന്നത് പരിഗണിക്കാതെ പന്ത്രണ്ട് മാസ കാലയളവിനുള്ളിലുള്ള സമാനമായ സ്വഭാവമുള്ള മൂന്ന് കുറ്റകൃത്യങ്ങൾ)* വകുപ്പ് 220 പ്രകാരം വരുന്ന കേസുകൾ (ഒരൊറ്റ ഇടപാടായി ഒരുമിച്ച് നടത്തിയ നിരവധി പ്രവർത്തനങ്ങളിലൂടെയുള്ള ഒന്നിലധികം കുറ്റകൃത്യങ്ങൾ) വകുപ്പ് 221 പ്രകാരം വരുന്ന കേസുകൾ (ഏതൊക്കെ കുറ്റകൃത്യങ്ങളാണ് ചെയ്തതെന്ന് വ്യക്തമല്ലാത്ത കേസുകളിൽ),ഇവയിൽ ഏതെങ്കിലും കുറ്റകൃത്യങ്ങൾ അന്വേഷിക്കാനോ വിചാരണ ചെയ്യാനോ യോഗ്യതയുള്ള ഏതെങ്കിലും കോടതിയിൽ അന്വേഷിക്കുകയോ വിചാരണ ചെയ്യുകയോ ചെയ്യാം. (വകുപ്പ് 184)

21. അധികാരപരിധി സംബന്ധിച്ച നിയമങ്ങൾ സമഗ്രമായി വിവരിക്കുന്ന 177 മുതൽ 184 വരെയുള്ള വകുപ്പുകൾക്ക് പുറമെ, ചട്ടത്തിന്റെ പതിമൂന്നാം അധ്യായത്തിൽ നിരവധി അധിക വകുപ്പുകളും ഉൾപ്പെടുന്നു. ഏതെങ്കിലും ജില്ലയിൽ വിചാരണ തീർപ്പാക്കാത്ത ഏതെങ്കിലും കേസ് അല്ലെങ്കിൽ ഒരു കൂട്ടം കേസുകൾ ഏതെങ്കിലും സെഷൻസ് ഡിവിഷനിൽ വിചാരണ ചെയ്യണമെന്ന് നിർദ്ദേശിക്കാൻ 185-ാം വകുപ്പ് സംസ്ഥാന സർക്കാരിനെ അധികാരപ്പെടുത്തുന്നു. ഒരേ കുറ്റകൃത്യം ഒന്നിലധികം കോടതികൾ പരിഗണിക്കുകയും ഏത് കോടതിയാണ് അന്വേഷണം അല്ലെങ്കിൽ വിചാരണ കൈകാര്യം ചെയ്യേണ്ടത് എന്നതിനെക്കുറിച്ച് തർക്കമുണ്ടാവുകയും ചെയ്യുന്ന സാഹചര്യങ്ങളിൽ, അന്വേഷണം അല്ലെങ്കിൽ വിചാരണ നടക്കേണ്ട ജില്ല നിർണ്ണയിക്കാൻ 186-ാം വകുപ്പ് ഹൈക്കോടതിയെ അധികാരപ്പെടുത്തുന്നു. ഒരു വ്യക്തി തന്റെ പ്രാദേശിക അധികാരപരിധിക്കുള്ളിൽ, തന്റെ അധികാരിതക്ക് പുറത്തുള്ള ഒരു കുറ്റകൃത്യം ചെയ്തിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അത് അത്തരം അധികാരപരിധിക്കുള്ളിൽ അന്വേഷിക്കാനോ വിചാരണ ചെയ്യാനോ കഴിയില്ല എന്ന സാഹചര്യത്തിലുള്ള മജിസ്ട്രേറ്റിന്റെ അധികാരങ്ങളെക്കുറിച്ച് 187-ാം വകുപ്പ് വ്യക്തമാകുന്നു. വകുപ്പ് 188,189 എന്നിവ ഇന്ത്യയ്ക്ക് പുറത്ത് നടക്കുന്ന കുറ്റകൃത്യങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ടതാണ്."

34. ഈ വ്യവസ്ഥകളിൽ സാധ്യമായ മിക്കവാറും എല്ലാ സാഹചര്യങ്ങളും സൂക്ഷ്മമായി മുൻകൂട്ടി കാണുകയും അഭിസംബോധന ചെയ്യുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്ന് ക്രിമിനൽ നടപടിച്ചട്ടത്തിലെ 177 മുതൽ 184 വരെയുള്ള വകുപ്പുകളിൽ നിന്ന് എടുത്തിട്ടുള്ള തത്വങ്ങൾ വ്യക്തമാക്കുന്നു.

35.ക്രിമിനൽ നടപടിച്ചട്ടത്തിലെ മേൽപ്പറഞ്ഞ വ്യവസ്ഥകൾ അഭിസംബോധന ചെയ്യാത്ത ഒരേയൊരു സാഹചര്യം കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യമാണ് എന്ന് തോന്നുന്നു.അതുകൊണ്ടാണ് വകുപ്പ് 44 (1) ഒരു *നോൺ-ഒബ്സ്റ്റന്റ് (non-obstante)* ഉപവാക്യത്തിൽ ആരംഭിക്കുന്നത്.അതിനാൽ,ക്രിമിനൽ നടപടിച്ചട്ടത്തിലെ 177 മുതൽ 184 വരെയുള്ള വകുപ്പുകൾക്കൊപ്പം പി.എം.എൽ.എ -യുടെ വകുപ്പ് 44 പരിഗണിക്കുമ്പോൾ ഒരു പൂർണ്ണമായ ധാരണ ഉയർന്നുവരുന്നു.

36.ഈ സംയോജിത സംവിധാനം മനസ്സിലാക്കിക്കഴിഞ്ഞാൽ, വകുപ്പ് 44-ലെ ഉപവകുപ്പ് (1) -ലെ ഉപവാക്യങ്ങളായ (എ), (സി) എന്നിവയിലെ സ്പഷ്ടമായ നിർദ്ദേശങ്ങൾ കണക്കിലെടുക്കുമ്പോൾ,പി.എം.എൽ.എ-യ്ക്ക് കീഴിൽ സ്ഥാപിതമായ പ്രത്യേക കോടതിക്ക് പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം പോലും വിചാരണ ചെയ്യാൻ അധികാരമുണ്ടെന്ന് വ്യക്തമാകും.പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യം മറ്റേതെങ്കിലും കോടതി കണക്കിലെടുത്താലും, ബന്ധപ്പെട്ട അധികാരി സമർപ്പിച്ച അപേക്ഷയിൽ, കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം പരിഗണിക്കുന്ന പ്രത്യേക കോടതിക്ക് ആ കോടതി അത് സമർപ്പിക്കും. ഇത് നമ്മുടെ മുമ്പിലുള്ള ആദ്യത്തെ ചോദ്യത്തിന് ഉത്തരം നൽകുന്നു.

37. നമ്മുടെ പരിഗണനയ്ക്കായി ഉയർന്നുവരുന്ന രണ്ടാമത്തെ ചോദ്യത്തിലേക്ക് വരുമ്പോൾ, കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം നടന്ന പ്രദേശത്തിനായി സ്ഥാപിച്ച പ്രത്യേക കോടതിക്ക് മാത്രമേ അത് വിചാരണ നടത്താൻ കഴിയൂ എന്നതിൽ ഒരു സംശയവും വകുപ്പ് 44-ലെ ഉപവകുപ്പ് (1)-ലെ ഉപവാക്യം (എ) അവശേഷിപ്പിക്കുന്നില്ല. കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം നടന്ന പ്രദേശം കണ്ടെത്തുന്നതിന്, പി.എം.എൽ.എ-യുടെ വകുപ്പ് 3-ലെ നിർവചനത്തിലേക്ക് നമ്മൾ തിരികെ പോകേണ്ടതുണ്ട്.

38. നാം നേരത്തെ സൂചിപ്പിച്ചതുപോലെ,കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ലാഭവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഒന്നോ അതിലധികമോ നിർദ്ദിഷ്ട പ്രക്രിയകളിലോ പ്രവർത്തനങ്ങളിലോ ഒരു വ്യക്തി പങ്കെടുക്കുകയാണെങ്കിൽ, ആ ഇടപെടൽ കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റമാണ്.ഈ പ്രക്രിയകൾ അല്ലെങ്കിൽ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ, ***(i)*** മറച്ചുവെക്കൽ; ***(ii)*** കൈവശം വയ്ക്കൽ; ***(iii)*** കൈവശപ്പെടുത്തൽ ; ***(iv)*** ചെലവഴിക്കൽ ; ***(v)*** കളങ്കമില്ലാത്ത സ്വത്തായി പ്രതിനിധീകരിക്കുക ; അല്ലെങ്കിൽ ***(vi)*** കളങ്കമില്ലാത്ത സ്വത്താണെന്ന അവകാശവാദം ഉന്നയിക്കുക എന്നിവ ഉൾപ്പെടുന്നു.

39.മറ്റൊരു വിധത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ, ഒരു വ്യക്തിക്ക് ***(i)*** കുറ്റകൃത്യത്തിന്റെ വരുമാനം ഒരിടത്ത് നേടാം, ***(ii)*** അത് മറ്റൊരു സ്ഥലത്ത് കൈവശം വയ്ക്കാം, ***(iii)*** അത് മൂന്നാം സ്ഥാനത്ത് മറച്ചുവെക്കാം, ***(iv)*** നാലാം സ്ഥാനത്ത് അത് ചെലവഴിക്കാം . ഈ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഓരോന്നും നടക്കുന്ന പ്രദേശം കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം നടന്ന സ്ഥലമായി കണക്കാക്കും.മറ്റൊരു രീതിയിൽ പറഞ്ഞാൽ,കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ലാഭം നേടുക, കൈവശം വയ്ക്കുക, മറച്ചുവെക്കുക, അല്ലെങ്കിൽ ഉപയോഗിക്കുക എന്നിവയിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്ന് നടക്കുന്ന പ്രദേശത്താണ് കുറ്റകൃത്യം നടന്നതെന്ന് കണക്കാക്കപ്പെടുന്നു.

40. കൂടാതെ, *"കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ലാഭം"* എന്ന വാക്കുകളുടെ നിർവചനം, ഒരു പട്ടികപ്പെടുത്തിയ കുറ്റകൃത്യവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ക്രിമിനൽ പ്രവർത്തനത്തിന്റെ ഫലമായി "*ഒരു വസ്തു ലഭിക്കുന്നതിനോ നേടുന്നതിനോ"* ഊന്നൽ നൽകുന്നു. അതിനാൽ, ആ വസ്തു ലഭിച്ചതോ നേടിയതോ കൈവശം വച്ചതോ മറച്ചുവെച്ചതോ ആയ പ്രദേശം കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റകൃത്യം നടന്ന പ്രദേശമായിരിക്കും.

41.അധികാരപരിധി സംബന്ധിച്ച നിയമപരമായ ഘടനയെക്കുറിച്ച് ഇപ്പോൾ വ്യക്തമായ ധാരണയുള്ളതിനാൽ , നിലവിലെ കേസിന്റെ വിശദാംശങ്ങളിലേക്ക് നമുക്ക് വീണ്ടും ശ്രദ്ധ കേന്ദ്രീകരിക്കാം.നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 5 പ്രകാരം പ്രവർത്തിക്കുന്ന എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് ഡയറക്ടറേറ്റ്, മഹാരാഷ്ട്രയിലെ നവി മുംബൈയിലെ തന്റെ ബാങ്ക് അക്കൌണ്ട് കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ലാഭം ആയി കണക്കാക്കി ജപ്തി ചെയ്തുവെന്നും അതിനാൽ, എതിർകക്ഷി പറയുന്നതനുസരിച്ച്, കള്ളപ്പണം വെളുപ്പിക്കൽ കുറ്റം മഹാരാഷ്ട്രയിലാണ് നടന്നതെന്നും ഹർജിക്കാരി വാദിക്കുന്നു.

42.എന്നാൽ,ഈ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 3-ന് കീഴിലുള്ള വിശദീകരണം (i) പരാമർശിച്ചിരിക്കുന്ന, കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ലാഭവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട,മറച്ചുവെക്കൽ, കൈവശം വയ്ക്കൽ, കൈവശപ്പെടുത്തൽ അല്ലെങ്കിൽ ചെലവഴിക്കൽ മുതലായ ആറ് വ്യത്യസ്ത തരം പ്രക്രിയകളെയോ പ്രവർത്തനങ്ങളെയോ പരിഗണിക്കുന്നതിൽ ഈ വാദം പരാജയപ്പെടുന്നു.

43. ഹർജിക്കാരി പറയുന്നതനുസരിച്ച്, 2020 ഏപ്രിൽ മുതൽ 2021 സെപ്റ്റംബർ വരെ, *"കെറ്റോ"* എന്ന ഓൺലൈൻ ധനസമാഹരണ വേദിയിലൂടെ അവർ മൂന്ന് പ്രചാരണങ്ങൾ നടത്തി. രേഖാമൂലമുള്ള വാദങ്ങളിൽ നിന്ന്, ***(i)*** ധനം നൽകിയ വ്യക്തികളുടെ എണ്ണം; ***(ii)*** ദാതാക്കൾ താമസിച്ചിരുന്ന സ്ഥലങ്ങൾ എന്നിവ കണ്ടെത്താൻ കോടതിക്ക് കഴിയുന്നില്ല.

44. മഹാരാഷ്ട്രയിലെ നവി മുംബൈയിലെ എച്ച്.ഡി.എഫ്.സി ബാങ്കിന്റെ കോപെർഖൈറാനെ ശാഖയിലെ ഹർജിക്കാരിയുടെ ബാങ്ക് അക്കൗണ്ടിലേക്കാണ് എല്ലാ ഫണ്ടുകളും എത്തിച്ചേരുന്നത്.അതിനാൽ,കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ലാഭം കൈവശപ്പെടുത്തിയ സ്ഥലമാണ് മഹാരാഷ്ട്രയിലെ നവി മുംബൈ *(അവ യഥാർത്ഥത്തിൽ കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള*

ലാഭമാണെങ്കിൽ). തൽഫലമായി, മഹാരാഷ്ട്രയിലെ നവി മുംബൈ, വകുപ്പ് 3-ൽ വിശദീകരിച്ചിരിക്കുന്ന ആറ് നിർദ്ദിഷ്ട പ്രക്രിയകളിൽ അല്ലെങ്കിൽ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ ഒന്ന് മാത്രം നടപ്പിലാക്കിയ ഒരു പ്രദേശത്തെ പ്രതിനിധീകരിക്കുന്നു. മറ്റ് പ്രവർത്തനങ്ങൾ, അതായത് കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ലാഭം (അവ യഥാർത്ഥത്തിൽ ഉണ്ടെങ്കിൽ) കൈവശപ്പെടുത്തൽ ,രാജ്യത്തിന്റെ /ലോകത്തിന്റെ വിവിധ ഭാഗങ്ങളിൽ നിന്നുള്ള ആളുകൾ ഓൺലൈനായി പണം കൈമാറുന്നതിലൂടെ ഒരു സാങ്കൽപ്പിക രീതിയിലാണ് നടന്നത്.ഈ കൈവശപ്പെടുത്തൽ യഥാർത്ഥ ഭൗതിക ലോകത്താണ് നടന്നതെങ്കിൽ, അധികാരപരിധിയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട പ്രശ്നങ്ങൾ വളരെ സങ്കീർണ്ണമാകുമായിരുന്നില്ല.കൈവശപ്പെടുത്തൽ ഒരു സാങ്കൽപ്പിക ലോകത്താണ് നടന്നത് എന്നതിനാൽ, അത്തരം ഓൺലൈൻ പണ കൈമാറ്റം നടന്ന പ്രദേശങ്ങളെക്കുറിച്ച് ഹർജിക്കാരിക്കോ അവരുടെ ബാങ്കിംഗ് പ്രതിനിധികൾക്കോ മാത്രമേ അറിയൂ.

45.നിലവിലെ കേസിൽ,പ്രാദേശിക അധികാരിത നിർണ്ണയിക്കുന്നതിന് കുറ്റകൃത്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ലാഭം എവിടെയാണ് ***(i)*** മറച്ചുവെച്ചത് ; അല്ലെങ്കിൽ ***(ii)*** കൈവശം വച്ചത്; അല്ലെങ്കിൽ ***(iii)*** കൈവശപ്പെടുത്തിയത്; അല്ലെങ്കിൽ ***(iv)*** ചെലവഴിച്ചത് എന്നതിനെക്കുറിച്ചുള്ള വസ്തുതാപരമായ അന്വേഷണം ആവശ്യമാണ്.വസ്തുതയുടെ ഈ ചോദ്യം വിചാരണക്കോടതിയുടെ മുമ്പാകെ പുറത്തുവരുന്ന തെളിവുകളെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കും.***കൗശിക് ചാറ്റർജി*** എന്ന കേസിലെ തീരുമാനത്തിന്റെ 38-ാം ഖണ്ഡിക താഴെപ്പറയുന്ന രീതിയിൽ ഉദ്ധരിക്കുന്നത് ഇക്കാര്യത്തിൽ ഉപയോഗപ്രദമാകും: -

"**38.** എന്നാൽ, മേൽപ്പറഞ്ഞ ചർച്ചയുടെ ഫലം ഇതാണ്:

38.1.ഒരു "കുറ്റകൃത്യത്തെയോ" "കുറ്റവാളിയെയോ" വിചാരണ ചെയ്യാനുള്ള കോടതിയുടെ അധികാരത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ചോദ്യവും പ്രാദേശിക അധികാരപരിധിയെ സംബന്ധിച്ച വിഷയവും തെളിവുകളിലൂടെ സ്ഥാപിക്കപ്പെടുന്ന വസ്തുതകളെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നു.

38.2. വിഷയം പ്രാദേശിക അധികാരപരിധിയിലുള്ളതാണെങ്കിൽ, ചട്ടത്തിന്റെ 177 മുതൽ 184 വരെയുള്ള വകുപ്പുകളിൽ വ്യക്തമാക്കിയ വിവിധ നിയമങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് അത് തീരുമാനിക്കേണ്ടതുണ്ട്.

38.3. കുറ്റകൃത്യം വിചാരണ ചെയ്യുന്ന കോടതിക്ക് മുന്നിൽ ഈ ചോദ്യങ്ങൾ ഉന്നയിക്കേണ്ടിവന്നേക്കാം, അത്തരം കോടതികൾ അത് പരിഗണിക്കാൻ ബാധ്യസ്ഥരാണ് ".

46.തൽഫലമായി, പ്രത്യേകിച്ചും കുറ്റകൃത്യം നടന്ന പ്രദേശത്തെ/പ്രദേശങ്ങളെക്കുറിച്ച് സാരമായ വസ്തുതാപരമായ തർക്കം ഉണ്ടാകുമ്പോൾ,പ്രാദേശിക അധികാരപരിധി സംബന്ധിച്ച വിഷയം ഒരു റിട്ട് ഹർജിയിലൂടെ പരിഹരിക്കാൻ കഴിയില്ലെന്ന് കോടതി കരുതുന്നു.അതിനാൽ, ഹർജിക്കാരി ഈ പ്രശ്നം പ്രത്യേക കോടതിയിൽ ഉന്നയിക്കണം, കാരണം ഇത് പരിഹരിക്കുന്നത് വകുപ്പ് 3-ൽ വ്യക്തമാക്കിയ ഒന്നോ അതിലധികമോ പ്രക്രിയകളോ പ്രവർത്തനങ്ങളോ നടന്ന പ്രദേശങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള തെളിവുകൾ അവതരിപ്പിക്കുന്നതിനെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നു.അതിനാൽ, വിചാരണ കോടതിയുടെ മുമ്പാകെ പ്രാദേശിക അധികാരപരിധിയെ സംബന്ധിച്ച വിഷയം ഉന്നയിക്കാനുള്ള അവസരം ഹർജിക്കാരിക്ക് നൽകിക്കൊണ്ട് , ഈ റിട്ട് ഹർജി തള്ളപ്പെടുന്നു.ചെലവുകളെ സംബന്ധിച്ച് ഒരു ഉത്തരവും ഉണ്ടാകില്ല.

അങ്കിത് ഗ്യാൻ റിട്ട് ഹർജി തള്ളി.

(ഹർഷൈദ് സുന്ദർ, മഹേന്ദ്ര യാദവ് (എൽ.സി.ആർ.എ) എന്നിവരുടെ സഹായത്തോടെ)